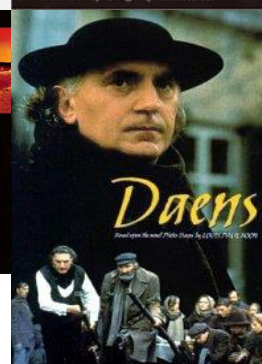
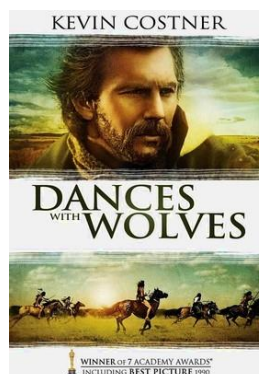

Op zoek naar de meerwaarde van historische speelfilms in de geschiedenisles

Bernardinuscollege Heerlen (vwo)

Student: Han Beyer
Studentennummer: 2157568
Begeleider: Drs. J.H.H.M. Meuwissen
Fontys Lerarenopleiding Sittard
Schooljaar: 2012-2013

Voorwoord

Met dit afstudeeronderzoek rond ik mijn Bachelor of Education af aan de Fontys Lerarenopleiding in Sittard. Gedurende afgelopen studiejaar heb ik gewerkt aan dit onderzoek onder supervisie van Drs. J.H.H.M Meuwissen. Het onderzoek heb ik uitgevoerd op mijn stageschool het Bernardinuscollege in Heerlen.

Ik ervaar steeds vaker dat leerlingen het vak geschiedenis niet leuk vinden. Ze vinden het saai en vaak veel leeswerk. Ik ben dan ook op zoek gegaan naar een onderwerp dat hier misschien verandering in kan brengen. Ik kwam terecht bij het medium historische speelfilms. Persoonlijk ben ik erg geïnteresseerd in dit medium. Het spreekt mijn verbeelding aan en het zorgt ervoor dat de geschiedenis een gekleurd gezicht krijgt. Het zorgt daarnaast voor de nodige variatie in de les.

Het visualiseren van de leerstof, want dat doe je wanneer je historische speelfilms inzet in de les, valt daarbij samen met de algemene ontwikkeling van visualisatie. De jeugd is meer dan ooit opgegroeid met beelden. Om deze lijn door te trekken naar het klaslokaal is mijns inziens alleen maar logisch.

Mijn eigen ervaring leert mij dat historische speelfilms maar sporadisch worden ingezet in de geschiedenisles. Vaak worden films ingezet om een periode te overbruggen zoals bijvoorbeeld de laatste les voor een grote vakantie en dus niet zo zeer ter ondersteuning van de lesstof.

Vanuit dit oogpunt leek het mij interessant om de meerwaarde van historische speelfilms te onderzoeken.

Als eerste wil ik drs. J.H.H.M Meuwissen bedanken voor zijn kritische blik en goede begeleiding die ervoor hebben gezorgd dat ik in staat was mijn afstudeeronderzoek succesvol af te ronden.

Verder wil ik ir. J.T.M. Vrijland bedanken voor zijn advies en hulp omtrent het verwerken van mijn onderzoeksgegevens. J.T.M. Vrijland is werkzaam op het Bernardinuscollege in Heerlen en is in zijn functie verantwoordelijk voor beleidsontwikkeling en kwaliteitszorg.

Heerlen, mei 2013

Han Beyer

Samenvatting afstudeeronderzoek

De filmindustrie wordt steeds groter en daarmee neemt de invloed ervan alsmaar toe op het dagelijks leven. Naast actiefilms, avonturenfilms en komedies worden we ook steeds meer geconfronteerd met historische speelfilms. Voor sommigen een lust voor het oog. Heerlijk twee uur wegdromen in de illusie van het verleden. Anderen willen er niks van weten. Veel docenten geschiedenis behoren tot die laatste categorie. Ze zien vooral de negatieve kanten van de historische speelfilm; neemt te veel tijd in beslag, geeft een eenzijdig beeld, leert je niet kritisch nadenken. Dit spanningsveld, het negatieve beeld dat de geschiedenisdocent heeft over historische speelfilms en het feit dat we steeds meer met historische speelfilms te maken krijgen, is de insteek van mijn onderzoek. Ik ga onderzoeken of en in welke mate het laten zien van fragmenten uit historische films, invloed heeft op de leerprestaties van leerlingen. Onder leerprestaties vallen in mijn onderzoek het cognitieve leervermogen, de waardering en daarmee de motivatie en het historisch besef. Aan de hand van verschillende dataverzamelmethode heb ik mijn gegevens verzameld. Zo heb ik gebruik gemaakt van PowerPoint presentaties, enquêtes en een filmproject. Mijn onderzoek wijst uit dat er een positief verband bestaat tussen het gebruik van fragmenten uit historische speelfilms en de leerprestaties van de leerlingen. Zo draagt het gebruik van historische speelfilms bij aan een hoger cognitief vermogen, het gebruik van historische speelfilms zorgt voor een hogere waardering en motivatie en historische speelfilms dragen bij aan het vergroten van het historisch besef.

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Samenvatting afstudeeronderzoek.....	3
Inleiding	5
Hoofdstuk 1 - De probleemstelling	7
De onderzoeksvraag en deelvragen.....	7
Type onderzoek	8
Onderzoeksgroep(en)	8
Hoofdstuk 2 - Het theoretisch kader	9
Concluderend uit mijn theoretisch kader	18
Hoofdstuk 3 - Dataverzamelingsmethoden	19
Methode voor de dataverzameling	19
Validiteit en betrouwbaarheid	20
Hoofdstuk 4 - Ontwerpen.....	22
Ontwerpcriteria.....	22
De uitvoerbaarheid	23
Randvoorwaarden.....	24
Verwachte opbrengst.....	24
Hoofdstuk 5 - Onderzoeksresultaten	25
Resultaat geheugentrainer PowerPoint met alleen tekst	25
Resultaat geheugentrainer PowerPoint met zowel tekst als beeld.	26
Resultaat vragenlijst waardering	27
Resultaat vragenlijst historisch besef	31
Beantwoording deelvragen.....	35
Beantwoording hoofdvraag	36
Hoofdstuk 6 - Evaluatie onderzoeksproces en aanbevelingen	37
Evaluatie.....	37
Aanbevelingen.....	37
Literatuurlijst.....	39
Bijlagen	40
Bijlage 1 - PowerPoints.....	40
Bijlage 2 - Geheugentrainer - invulformulier.....	41
Bijlage 3 - Vragenlijst waardering	42
Bijlage 4 - Filmopdrachten met uitwerkingen.....	44
Bijlage 5 - Vragenlijst t.a.v. Historisch besef	52

Inleiding

Het is een miljardenindustrie, het heeft een wereldwijd publiek en groeit nog steeds. Ik heb het over de filmindustrie.

De filmindustrie wordt steeds groter en daarmee neemt de invloed ervan alsmaar toe op het dagelijks leven. Het is vandaag de dag niet meer weg te denken uit het straatbeeld. Het zijn echter niet alleen de actiefilms (James Bond, Die Hard), fantasiefilms (Lord of the Rings, Harry Potter) en komedies (Intouchables, Ice Age) die het goed doen, maar ook de historische speelfilms worden de laatste jaren steeds populairder onder het publiek. Dit blijkt ook uit het feit dat er al tal van historische films in 2011-2012 zijn uitgebracht: Sonny Boy, Nova Zembla, the Duchess, The Iron Lady, J. Edgar Hoover, W.E., War Horse, Les Misérables, Lincoln, Süskind om maar een paar te noemen.

Toch staan geschiedenisdocenten zeer sceptisch tegenover het gebruik van historische speelfilms. Hun meest genoemde argumenten zijn:

- Historische speelfilms zijn te lang en kosten te veel lestijd.
- Historische speelfilms geven een eenzijdig beeld van het verleden (i.t.t. boeken)
- Historische speelfilms zijn puur vermaak en leren je niet kritisch kijken.

Dit spanningsveld, het negatieve beeld dat de geschiedenisdocent heeft over historische speelfilms en het feit dat we steeds meer met historische speelfilms te maken krijgen, is de insteek van mijn onderzoek. Ik wil onderzoeken of en in welke mate het laten zien van fragmenten uit historische films invloed heeft op het leerproces én in het bijzonder kan bijdragen aan het historisch besef.

Dit verslag zal een weergave zijn van mijn onderzoek. Ik loop het hele schooljaar stage op het Bernardinuscollege in Heerlen. Mijn praktijkonderzoek zal dan ook op deze school plaatsvinden. Ik ga het onderzoek verrichten in twee 2 atheneum klassen waar ik zelf les aan geef.

Dit verslag is als volgt opgebouwd: Als eerste zal het onderzoeksdoel worden besproken waarbij ook de onderzoeksvraag aan bod komt. Vervolgens vindt u in dit verslag een theoretisch kader waarin ik zowel de positieve kanten van het gebruik van fragmenten uit historische speelfilms belicht als de negatieve kanten. Dit theoretisch kader zal de grenzen van mijn onderzoek duidelijk aangeven. Als derde wordt het onderzoek in kaart gebracht. In dit onderdeel vertel ik op welke manier ik de deelvragen ga onderzoeken en waarom ik daarvoor heb gekozen. De meetinstrumenten van mijn onderzoek zijn te vinden in de bijlage. Als laatste zal een weergave volgen van de resultaten die het onderzoek heeft opgeleverd. Vanuit deze gegevens zal ik de hoofdvraag beantwoorden. Ik sluit af met enkele suggesties voor vervolgonderzoek.

Ik verwacht met dit onderzoek te kunnen aantonen, dat het gebruik van historische speelfilms een meerwaarde heeft voor de geschiedenisles. Met meerwaarde bedoel ik dat historische speelfilms zorgen voor een beter cognitief leervermogen, hogere waardering/motivatie en kunnen bijdragen aan het historisch besef.

Voor mij is het de tweede keer dat ik een onderzoek verricht in deze huidige vorm. In mijn derde studiejaar heb ik ook een onderzoek moeten verrichten met dezelfde opzet. De kennis die ik toen heb opgedaan zal zeker nu van pas komen. Ik denk daarbij aan het opzetten van een theoretisch kader, het verwerken van de onderzoeksgegevens, werken met de begrippen; validiteit en betrouwbaarheid etc. Dit onderzoek zal bijdragen aan de ontwikkeling van mijn vaardigheden omtrent het opzetten van een praktijkonderzoek. Iets wat ik in de toekomst waarschijnlijk nog vaker zal gaan doen.

Het plan is om mijn onderzoek te verrichten op mijn stageschool, het Bernardinuscollege. Mijn stagebegeleider heeft het geluk over een vast lokaal te beschikken. Dit lokaal is voorzien van een digitaal bord wat essentieel is voor mijn onderzoek.

Han Beyer

Student Lerarenopleiding geschiedenis in Sittard.
Studiejaar: 2012-2013

Hoofdstuk 1 - De probleemstelling

In dit eerste hoofdstuk beschrijf ik waar het onderzoek over gaat, de onderzoeksvragen en hoe deze tot stand zijn gekomen. Uiteindelijk zal dit hoofdstuk worden afgesloten met de beschrijving van het onderzoek en de onderzoeksgroepen die voor dit onderzoek van belang zijn.

De onderzoeksvraag en deelvragen

We worden er steeds meer mee geconfronteerd: historische speelfilms. Voor sommigen een lust voor het oog. Heerlijk twee uur wegdromen in de illusie van het verleden. Anderen willen er niks van weten. Volgens hun geven historische films vaak een te eenzijdig beeld van het verleden. We kunnen er echter niet meer omheen en daarmee ook niet om het feit dat ons beeld over historische gebeurtenissen sterk wordt gekleurd door historische speelfilms. Als ik het heb over een gladiator uit de Romeinse tijd, zullen ongetwijfeld negen van de tien mensen het beeld voor zich hebben van Russel Crowe in een gladiatoren outfit, vechtend in een immense arena. Moeten wij deze ontwikkeling omarmen in het onderwijs en er ons voordeel uit halen of moeten we het zo veel mogelijk ontwijken?

Scholen hebben de laatste jaren op grote schaal digitale borden aangeschaft. De praktijkervaring leert dat ze niet optimaal worden ingezet. Ook het bekijken van fragmenten uit historische films wordt maar mondjesmaat gedaan en vooral als vertier. Op deze situatie wil ik inspelen. Ik wil onderzoeken of en in welk mate het gebruik van fragmenten uit historische speelfilms effect heeft op de leerprestaties van leerlingen.

Om dit onderzoek te laten plaatsvinden heb ik de volgende hoofdvraag opgesteld:

Heeft het didactische gebruik van historische speelfilms binnen het geschiedenisonderwijs invloed op de leerprestaties¹ van leerlingen en is dat positief of negatief?

Om deze hoofdvraag te kunnen beantwoorden heb ik verschillende deelvragen opgesteld. De bedoeling is om vanuit deze deelvragen een duidelijk antwoord te kunnen geven op de hoofdvraag.

De deelvragen zijn:

1. Is het directe cognitieve² leervermogen anders wanneer begrippen/theorie zowel in beeld als in tekst/spraak worden weergegeven?
2. Waarderen de leerlingen in het VWO de lesstof anders wanneer er met historische speelfilms gewerkt wordt, dan wanneer er theoretisch te werk wordt gegaan tijdens de lessen?

¹ Onder leerprestaties wordt in mijn onderzoek het volgende onder verstaan: het directe cognitieve leervermogen, de waardering/motivatie en het historisch besef.

² Cognitief: het vermogen om kennis te verwerven en te onthouden. Encyclo.nl

3. Heeft het gebruik van historische speelfilms in positieve of negatieve zin invloed op de ontwikkeling van het historische besef?

Historisch besef is een begrip waar historici moeilijk een en dezelfde definitie aan kunnen verbinden. Mijn onderzoeksbegeleider en ik zijn tot een volgende definitie gekomen. Als ik het in dit verslag heb over historisch besef, hanteer ik deze definitie.

Historisch besef is het benadrukken van bepaalde historische vaardigheden: 1. Bewust zijn van de uniciteit van een bepaalde historische gebeurtenis / periode. 2. Onderkennen v.d. unieke waarden en normen van een bepaalde periode. 3. Onderkennen v.d. standplaatsgebondenheid van producenten v.d. historische media.

De hoofdvraag die ik heb geformuleerd is relevant omdat dit thema zeer actueel is in een wereld waar we steeds meer worden geconfronteerd met historische speelfilms. Mijn eigen ervaring leert mij dat docenten geschiedenis erg sceptisch zijn over het gebruik van historische speelfilms in de geschiedenisles. Fragmenten worden iets vaker gebruikt, maar naar mijn mening nog steeds veel te weinig. Het is belangrijk om te weten of deze sceptische houding gegrond is of gebaseerd op vooroordelen.

Mijn persoonlijke interesse heeft mij in de richting van dit onderwerp geduwd. Van jongs af aan ben ik erg geïnteresseerd in historische speelfilms. Historische speelfilms geven mij een beeld van het verleden en maken mij enthousiast over bepaalde onderwerpen en tijdvakken. In bijna alle historische speelfilms zitten echter wel fouten. Als historicus in opleiding ben ik hier heel kritisch op en probeer ze eruit te halen. Ik probeer ook altijd na te gaan welk beeld een bepaalde historische speelfilm probeert over te brengen op de kijker. Het is goed om daarvan kennis te nemen. Ik vind het dan leuk om een andere film te kijken die over het zelfde onderwerp gaat, maar de gebeurtenis bekijkt vanuit een ander perspectief. Verschillende inzichten dragen mijns inziens aan historisch besef.

Type onderzoek

Bovenstaande hoofdvraag en deelvragen maken het onderzoek tot een beschrijvend onderzoek. Het onderzoek zal ook ontwerpend zijn.

Beschrijvend omdat ik verschillende kenmerken zal beschrijven om zo tot het antwoord van de hoofdvraag te komen. Ook het antwoord van de hoofdvraag zal van beschrijvende aard zijn. Ontwerpend omdat ik nieuwe leermiddelen ga gebruiken in de les (opdrachten bij filmfragmenten).

Onderzoeksgroep(en)

De leerlingen van twee 2 atheneum klassen vormen mijn onderzoeksgroep.

Hoofdstuk 2 - Het theoretisch kader

In dit hoofdstuk vindt u een samenvatting van mijn artikelen die ik heb gebruikt voor mijn theoretisch kader. Vanuit het theoretisch kader heb ik mijn deelvragen beantwoord. Het theoretisch kader vormt voor mij dan ook de basis van mijn onderzoek.

Positieve argumenten voor het gebruik van historische speelfilms.

De Dual Code Theory

Het aansporen van de hersenen om meerdere processen te gebruiken is een methode die interessant zou kunnen zijn bij het aanleren van nieuwe leerstof. Er is door meerdere mensen onderzoek gedaan naar deze methode en deze methode is onder andere beschreven door Clark en Paivio (1991). Paivio ontwikkelde de Dual Code Theory (1986).

De Dual Code Theory beschrijft de mentale processen van een mens. Deze theorie beschrijft twee systemen in de hersenen, het *verbale* en het *non-verbale* systeem, die onafhankelijk van elkaar werken maar wel met elkaar verbonden zijn.

Het *verbale* systeem bestaat uit linguïstische items en het *non-verbale* systeem uit visualisaties of mentale beelden. Daarom wordt het non-verbale systeem ook wel het verbeeldende (“imagery”) proces genoemd. Met het verbale proces wordt het gebruik van woorden bedoeld die willekeurig gekozen zijn als representatie, bijvoorbeeld het woord “kerk” dat een bepaald gebouw representeert.

Met het verbeeldende proces wordt de mogelijkheid bedoeld om plaatjes en andere beelden te ‘zien’, bijvoorbeeld een persoon die bij het woord “kerk” een groot gebouw met een hoge toren voor zich ziet. Een van de veronderstellingen van de Dual Code Theory is dat er tussen de verbale en non-verbale representaties connecties zijn en dat deze met elkaar verbonden kunnen worden zodat er nieuwe associaties of zelfs gevoelens kunnen ontstaan. Een voorbeeld hiervan zou kunnen zijn dat wanneer een persoon aan een kerk denkt en hij of zij een katholieke kerk voor zich ziet, deze persoon dan een gevoel van rust over zich voelt komen, terwijl een andere persoon misschien bij het woord “kerk” denkt aan een donker gebouw en zich heel ongelukkig voelt. Dit zijn voorbeelden waarbij beide psychologische processen, verbaal en non-verbaal, met elkaar verbonden worden. Dit soort processen zou ook gebruikt kunnen worden bij het aanleren van leerstof, daarom is de Dual Code Theory van Paivio relevant voor de uitvoering van dit onderzoek.

De belangrijkste conclusie uit de Dual Code Theory³ is:

- Wanneer beide systemen worden aangesproken, zowel tekstueel als visueel, levert dat een betere verwerking op van de leerstof en zal het beter worden onthouden.

³ *Dual Coding Theory and Education, James M. Clark and Allan Paivio 1991*

Multimedia learning

Mensen leren makkelijker door gebruik te maken van tekst en beeld dan tekst alleen.

Duizenden jaren lang waren woorden de voornaamste manier om instructies en informatie door te geven, inclusief het gesproken woord en sinds de laatste eeuwen ook teksten op schrift. Door de toenemende technologische kennis kunnen we vandaag te dag gebruik maken van multimedia. Met behulp van multimedia kan men beelden laten zien.

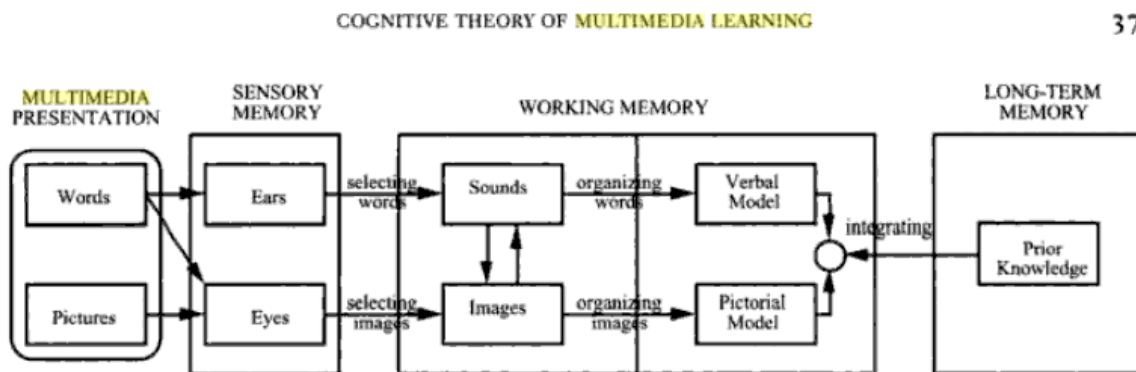

Figure 3.1. Cognitive theory of multimedia learning.

Figuur 3.1: Dual Coding Theory and Education, James M. Clark and Allan Paivio 1991

Figuur 3.1 geeft het cognitieve model van multimedia learning weer. Het schema geeft het menselijk informatie verwerkingssysteem weer van een persoon die informatie opneemt via multimedia. De kolommen stellen verschillende stadia van onthouden voor. Het begint bij het opnemen van tekst, afbeeldingen en geluid door te kijken en te luisteren. Een persoon neemt kort waar wat hij ziet en hoort via zintuiglijke waarnemingen. Het grootste effect van multimedia zit hem in de fase van onthouden (working memory). Je selecteert, bewust en onbewust, een aantal geluiden en begrippen die fungeren als bouwstenen waarmee je verder gaat werken. Je zet ze namelijk voor je zelf in schema's. Dit gebeurt in je hoofd. Begrippen die iets met elkaar te maken hebben, link je aan elkaar. Zo ontstaat er een verbaal model en een non-verbaal model (plaatjes) die je vervolgens weer met elkaar laat integreren. Door je bevindingen te integreren wordt het onthouden van stof makkelijker omdat je meer handvaten hebt om iets terug te halen uit je geheugen. Je slaat het ook op in je lange termijn geheugen. Deze cognitieve theorie is in de loop der jaren van naam veranderd maar het principe van, dubbele kanalen (zien en horen), beperkte capaciteit en actieve verwerking zijn hetzelfde gebleven.

Table 3.2. Five Cognitive Processes in the Cognitive Theory of Multimedia Learning

<i>Process</i>	<i>Description</i>
Selecting words	Learner pays attention to relevant words in a multimedia message to create sounds in working memory
Selecting images	Learner pays attention to relevant pictures in a multimedia message to create images in working memory
Organizing words	Learner builds connections among selected words to create a coherent verbal model in working memory
Organizing images	Learner builds connections among selected images to create a coherent pictorial model in working memory
Integrating	Learner builds connections between verbal and pictorial models and with prior knowledge

Tabel 3.2: The Cambridge handbook of multimedia learning, geredigeerd door Richard E. Mayer 2001

Kern:

Volgens de cognitieve theorie van multimedia wordt het verwerken van informatie gemakkelijker en effectiever gemaakt door naar multimedia te kijken.⁴ Je gebruikt namelijk meerdere zintuiglijke waarnemingen, horen en zien. In je hoofd ga je deze twee informatiestromen met elkaar verbinden zodat informatie meer voor je gaat betekenen en dus beter zult onthouden. Enige nuancering is hier op zijn plaats. De cognitieve theorie zal niet voor iedere leerling in dezelfde mate gelden. Niveau en leeftijd zijn factoren die mee zullen spelen. De beschikbare tijd en klassen die ik voor mijn onderzoek heb, maken het niet mogelijk om hier verder op in te gaan.

⁴ The Cambridge handbook of multimedia learning, geredigeerd door Richard E. Mayer 2001

Motivatatie

De theorie van Mayer (zie vorige pagina) heeft het over het feit dat door gebruik te maken van multimedia meerdere zintuigen werden geprikkeld. Hierdoor zou zowel het verbale deel als het non verbale deel in de hersenen worden geactiveerd. Dit zorgt voor een betere verwerking van de stof. Bij het gebruik van multimedia en dus visualisatie speelt echter ook een andere factor mee die invloed heeft op de cognitieve leerprestaties van het kind. Dit is volgens Herman Astleitner en Christian Wiesner namelijk *motivatie*. Volgens Herman Astleitner en Christian Wiesner is het cognitieve model van Mayer niet compleet. Volgens hun mist dit schema het aspect motivatie wat een grote invloed heeft op de cognitieve leerprestaties van leerlingen.⁵

Bewegend materiaal (video) zorgen volgens hun voor een grotere motivatiewaarde, omdat het aantrekkelijke dynamische foto's, kleuren etc. bezit. Zowel audio en video zorgt voor een grotere motivatiewaarde bij leerlingen omdat het leerlingen helpt bij het begrijpen van de teksten waardoor ze zekerder worden.

Motivatatie heeft in de beleving van veel mensen te maken met discipline. Wetenschappelijk hebben ze het anders geformuleerd. Ze kijken dan naar wat iemand de energie geeft om met inspanning en volharding een bepaalde tijdsduur aan een bepaalde taak te besteden.⁶ Daarbij is een verschuiving te zien van extrinsiek naar intrinsiek. Dat wil zeggen dat voorheen veel werd gekeken naar belonen en straffen als manieren van motiveren. Nu is er meer aandacht door die intrinsieke motivatie. Wat zit er in mensen zelf? Waarom zijn we nieuwsgierig? Waarom vinden we een bepaalde taak leuk?

Wat betekent dat voor het onderwijs? Een leerling moet toch gewoon een toets halen? Als een leerling gaat voor het halen van een tentamen, dan is dat extrinsieke motivatie. Als hij zich inspant vanuit gedrevenheid (je vindt het leuk, interessant of spannend) of vanuit nieuwsgierigheid, dan is dat intrinsiek. Onderzoek laat zien dat intrinsiek gemotiveerde leerlingen betere prestaties leveren.⁷ Een van de manieren om leerlingen intrinsiek te motiveren is om te zorgen voor verbinding met de leefwereld van leerlingen. Sluit, waar dat mogelijk en verantwoord is, actief aan bij de leefwereld van je leerlingen in de keuze van onderwerpen, opdrachten en methodieken.⁸

Het medium film sluit uitstekend aan bij de belevingswereld van leerlingen. Het feit dat de motivatiewaarde groter wordt bij de leerlingen wanneer gebruik wordt gemaakt van historische speelfilms, is van wezenlijk belang volgens Herman Astleitner en Christian Wiesner omdat daardoor het cognitieve plafond zal stijgen. Met andere woorden leerlingen kunnen meer informatie opnemen en hoeven minder aangestuurd te worden.

⁵ H. Astleitner en C. Wiesner, An Integrated Model of Multimedia Learning and Motivation, 2004 p. 3-21

⁶ Martens R.L. Kijk of een kind het naar zijn zin heeft! In: Leerkracht 10/nr. 4, November 2008 p. 9

⁷ Martens R.L. Positive learning met multimedia, Onderzoeken, toepassen & generaliseren. (Open Universiteit Nederland, 2007) p. 29

⁸ Schuit, H e.a. Leerlingen motiveren: een onderzoek naar de rol van leraren, Ruud de Moor Centrum - Open Universiteit, 2011 p. 26-30

Empathie / sfeerschildering

Een van de sterke punten van de visuele geschiedschrijving (historische speelfilms) komt naar voren bij de serie Holocaust uit 1978. Het is deze serie geweest, waarin de aantrekkingskracht van de historische speelfilm volledig en met succes is geëxploiteerd. Uit onderzoek blijkt dat juist door personificatie en trivialisering van thema's als terreur, dood en liefde de basis werd gelegd voor een begrijpen en voelen van wat er in de oorlog gebeurde. De geschiedenis van de serie Holocaust laat zien wat een historische serie / speelfilms kunnen bewerkstelligen. *Menselijkheid, toegankelijkheid, emotionaliteit en inleving worden dan ook vaak genoemd als de sterke punten van dit genre.* In de serie Holocaust volg je de familie Weiss uit Duitsland. Je leert de familie kennen als een doorsnee hardwerkend gezin die niemand kwaad wil doen. Onder het Nazi regime wordt hun het leven onmogelijk gemaakt. De familie wordt uit elkaar gerukt en door de serie heen zie je hoe de familie steeds meer leden verliest. Je leeft in de serie nauw met de familie Weiss mee en raakt aan de familie gebonden. Hierdoor krijgt de Holocaust een nog indringender karakter. Deze vorm van inleving en emotionele betrokkenheid is door een boek nauwelijks te evenaren.

Het medium film zorgt daarnaast ook voor een aantal hele nieuwe dimensies: *de ruimtelijke, in de gedaante van landschappen, water en steden, de fysieke dimensies als kleuren en geluiden.* Het zijn vooral de achtergronden / decors die zoveel beter tot hun recht komen, met name bij bioscoopfilms.⁹ Audiovisuele geschiedenis mag dan minder tekstuele informatie bevatten, zij kan andere 'informatie' toevoegen. De serie Holocaust is hier ook weer een uitstekend voorbeeld van. Wanneer dr. Josef Weiss en zijn vrouw in een concentratiekamp terecht komen is het einde nabij. De sfeer van het concentratiekamp, de gaskamers, de barakken etc. zijn goed in beeld gebracht. Dit is niet te evenaren met een goede beschrijving uit een boek.

Contra-argumenten voor het gebruik van historische speelfilms.

Het tanend historisch besef en het gebrek aan kennis van het verleden is een klacht van alle tijden.¹⁰ Aan de belangstelling voor het verleden kan het echter niet liggen. De laatste tientallen jaren heeft geschiedenis een steeds groter publiek gekregen. Er worden steeds meer historische boeken geschreven, er worden aan de lopende band historische films gemaakt, musea mogen zich verheugen op toenemende aantallen bezoekers en ook de regionale geschiedenis neemt in populariteit toe. De klachten voor het tanend historisch besef moeten dan ook tegen een andere achtergrond worden geplaatst. Niet de belangstelling voor het verleden als zodanig is in het geding, maar de vormen waarin deze zich manifesteert.

Op het ritme van de voorthollende technologie en aangejaagd door een niets ontziende nuttigheidsideologie, bepalen de explosieve toename en fragmentatie van kennis, waarden en informatie het karakter van de hedendaags cultuur. De hedendaagse mens is, in de woorden van de Franse filosoof Jean Baudrillard, schizofreen, de wereld bespringt hem van alle kanten.

⁹ P. Sorlin, 'Film, tv and the concept of historical discourse' in: E. Radius, D. Leyten en M. Linneman, Speelfilm en Geschiedenis (Amsterdam, Utrecht 1989) p. 12-14.

¹⁰ Vree, F. van, De kolonisatie van de historische verbeelding, Groniek (1993) p. 51

Wij leven in een wereld van overmatige ontwikkeling, van een wildgroei van informatie, die de cultuur als een kankergezwell lijkt te verteren.¹¹ Zijn landgenoot Alain Finkelkraut spreekt in dit verband van 'de paradox van de hedendaagse communicatie'; juist nu de techniek, via de televisie en de computer, in staat lijkt kennis bij iedereen thuis te brengen, wordt de cultuur vernietigd door de logica van de consumptie.¹² Hier sprak men al over eind jaren tachtig van de twintigste eeuw. Dit is alleen maar sterker geworden door de komst van nieuwe media als smartphones, i-pads, snellere internetverbinding etc. Meer historische speelfilms lijden niet automatisch tot meer historische besef. Een simpel gezegde is hier van toepassing: door de bomen het bos niet meer zien.

De omstreden cultuurhistoricus Neil Postman spreekt van een verdringing van het rationele en betogende schriftelijke discours door de effectgerichte en weinig reflexieve taal van de audiovisuele media. Een ontwikkeling die voor hem gelijk staat aan een pervertering van de cultuur.¹³

Je hoeft Postmans pessimistische visie niet te delen om in te zien dat de westerse cultuur in toenemende mate wordt gedomineerd door het beeld. Deze visualisering heeft ook de geschiedenis niet onberoerd gelaten. Integendeel, voor de overgrote meerderheid van de bevolking vormen film en televisie de voornaamste, zo niet de enige bronnen van historische informatie na de vaak schamele verplichte uurtjes onderwijs die men als kind heeft genoten. Het is vanwege dit feit dat historische speelfilms een grote stempel drukken op de voorstelling die miljoenen hebben van historische personen, episodes en tijdperken.

Het bewegende beeld wekt de suggestie, dat we door een raam naar voorbijgebeurtenissen kunnen kijken, dat we mensen en plaatsen ervaren zoals zij werkelijk zijn geweest. De beelden op het scherm en de begeleidende geluiden overvallen ons, zeker in de bioscoop, *ze bedwelmen de zintuigen en maken het ons moeilijk afzijdig, afstandelijk, kritisch te blijven*. Al zijn het soms fracties van tijd, we zijn dan 'de gevangenen van de geschiedenis' geworden.¹⁴

Films *geven een enkelvoudig lineair verhaal*, dat in wezen slechts één interpretatie toelaat: een manier van vertellen, die alternatieven ontkent en geen recht doet aan de complexiteit van verbanden en de subtiele verscheidenheid aan motieven, vormen en gedachten.¹⁵ Terwijl het in de academische geschiedschrijving gaat om het debat, om het aanvaardbaar maken van generalisaties en interpretaties op basis van argumenten en bronnen, om reflectie, presenteert de visuele geschiedenis een eendimensionaal beeld. 'Twijfel is niet visueel'.¹⁶ De conventies van de film verdragen nauwelijks dat in zo'n geval een deskundige als *talking head* de kijker uitleg geeft. Dit is ook het geval bij gebeurtenissen waarover te weinig tot geen bronnen over zijn. *Een filmmaker moet hierop iets verzinnen om geen hiaten in zijn film te krijgen*. Vaak

¹¹ Vree, F. van, De kolonisatie van de historische verbeelding, Groniek (1993) p. 53

¹² Vree, F. van, De kolonisatie van de historische verbeelding, Groniek (1993) p. 53

¹³ N. Postman, we amuseren ons kapot. De geestdodende werking van de beeldbuis

¹⁴ R.A. Rosenstone, ROSENSTONE, History in Images, p. 1173-1174

¹⁵ Rosenstone, 'History in images', AHR 1174

¹⁶ Herlihy, Am I a camera?, p. 1187-1188.

worden deze hiaten opgevuld met onbetrouwbare, gedramatiseerde ooggetuigenverslagen om de film nog wat dramatische kracht bij te zetten.

Commerciële aspect

Een ander minpunt van historische speelfilms is dat zij de *geschiedenis weergeven met oppervlakkige feiten*. Grote structuren kunnen immers niet onmiddellijk voorgesteld worden in films. Het wordt dan ook vaak te ingewikkeld en de films zullen te lang zijn. Schrijvers plukken uit de chaos van historische feiten echter ook alleen die feiten die voor hun bruikbaar zijn. Historici presenteren dus ook een imperfect verhaal. Willen filmmakers hoge bezoekersaantallen halen, moeten ze hun films niet te moeilijk maken. Een te ingewikkelde film zal het niet goed doen in de bioscopen. Een recent voorbeeld is de film *Cloud Atlas*. Deze film duurt drie uur en geeft zes verhalen weer die door elkaar lopen en ook weer indirect met elkaar te maken hebben. De bezoekersaantallen waren niet hoog¹⁷ omdat zo'n ingewikkeld verhaal veel mensen afschrok. Berend Jan Bockting, recensent van De Volkskrant zei over *Cloud Atlas* het volgende. "Met wat goede wil zie je er een moderne verbeelding van het digitale tijdperk in, maar die aanpak slaat *Cloud Atlas* volledig dood. In een kakofonie van door elkaar lopende filmstijlen en sfeerschetsen krijgt geen scène de ruimte om te bezinken, als een filmtrailer die bijna drie uur duurt."¹⁸

Nuance

Geschiedenis is nooit het exclusieve domein geweest van de wetenschappelijke wereld maar altijd publiekelijk bezit geweest. Hierdoor is het altijd onderhevig geweest aan kritiek. De laatste jaren neemt deze kritiek pas grote vormen aan omdat de invloed van de media de laatste jaren ook explosief is gegroeid.

Ondanks de negatieve kanten van de visualisering van het verleden, ontkomen geschiedenisdocenten er niet aan. Het historisch besef en het beeld van het verleden zullen in toenemende mate worden gevormd door filmische beelden. Niet alleen bij het grote publiek, ook historici zelf zullen eraan moeten geloven(!).

Verder is het van belang, zich af te vragen wat men van een historische speelfilm of documentaire verwacht: dient aan een film dezelfde eisen te worden gesteld als aan een academisch werk, ook wanneer het verleden slechts dient ter verstrooiing en vertroosting, als object van een antiquarische liefde, als een 'persoonlijke, experimentele vorm van kennen'?¹⁹

De negatieve visie gaat meestal gepaard met een rotsvast vertrouwen in de objectiviteit van historische boeken. *Historische boeken zijn echter ook steeds constructies van de auteur* en kunnen informatie te eenzijdig voorstellen, onjuiste feiten presenteren of er niet in slagen alle perspectieven tegen elkaar af te wegen. Boeken zijn dus niet per definitie betere bronnen voor waardevolle historische informatie dan films.

¹⁷ Royal Theaters Heerlen

¹⁸ Berend Jan Bockting, *Cloud Atlas*, De Volkskrant, 29-11-2012

¹⁹ Rosenstone, 'History in images', AHR 1176-1177.

Films hoeven niet alleen entertainend te zijn. Ze kunnen ook participeren aan het historische debat. Mensen zijn best in staat om tijdens de film achterover te zitten en te genieten van de illusie van het verleden om achteraf alsnog het debat aan te gaan. Er zijn genoeg voorbeelden op het internet te vinden van discussiegroepen en forums waar films kunnen worden nabesproken. Je moet je er echter wel toe zetten. En zijn historische boeken ook niet zo geschreven om de lezer te boeien?

Ook het probleem van de enkelvoudige interpretatie kan worden opgelost. Door naast de *mainstream*²⁰ historische film, die probeert de illusie van werkelijkheid en waarheid te creëren, experimentele films te bekijken.²¹ Deze filmsoort zet de kijker aan tot reflectie over het kijken naar *mainstream* historische films. Zo krijg je alsnog de meerdere interpretaties waarop historici zo op hameren. Een bekend voorbeeld zijn de vele films over de Tweede Wereldoorlog waar alle Duitsers als slecht en meelopers worden geportretteerd (Der Untergang, Holocaust, Uprising). Een film als Sophie Scholl zet je aan het denken en geeft je een genuanceerder beeld van de Duitser ten tijden van de Tweede Wereldoorlog.

Historici die kritisch staan tegenover historische films, hebben hun oordeel gebaseerd op de historische nauwkeurigheid van de films. Dit is de manier waarop ze historische boeken beoordelen en dus appels met peren vergelijken. Films moeten anders beoordeeld worden. Academische geschiedschrijving is slechts één manier om het verleden te reconstrueren.

En ander probleem dat critici vaak benadrukken bij historische speelfilms is dat er voor sommige historische gebeurtenissen weinig tot geen bronnen zijn te vinden. Hierdoor krijg je hiaten in de film die opgevuld moeten worden, wil je een goed lopende film krijgen. Er moeten dus fictionele elementen aan worden toegevoegd. Dit hoeft echter geen probleem te zijn. Zo zouden we een film kunnen maken over een gezin dat uit elkaar valt door de Amerikaanse Revolutie (met verzonnen personages en gebeurtenissen), en tegelijkertijd een waarheidsgetrouw beeld kunnen reconstrueren van de verschrikkingen van de Amerikaanse Revolutie. De film *The Patriot* is daar het voorbeeld van.

Dit veronderstelt echter dat leraren en leerlingen op grond van hun kennis feit en fictie moeten kunnen onderscheiden. Dit is niet gemakkelijk, zeker niet voor leerlingen. Als docent zijn dit toch nog steeds bruikbare films. Het vereist echter een goede voorbereiding van de docent. Zo moet je als docent voor ogen hebben wat je met zo'n film wil doen. Zorg dus voor goede opdrachten en met duidelijke instructies voor de leerlingen kunnen ook ze hiermee aan de slag.

Conclusie: Elk medium heeft zijn eigen unieke mogelijkheden tot representatie en moet daarop ook worden beoordeeld en geëvalueerd.

²⁰ Mainstream film: een film die aansluit bij de heersende visie / opvatting over een bepaalde historische persoon / gebeurtenis.

²¹ VOS, *Het verleden in bewegend beeld*, p. 64-69

Overzicht

Pluspunten gebruik van historische speelfilms:

- Ze activeren zowel het verbale als het non-verbale systeem in de hersenen. Dan wordt volgens de dual code theorie het maximale resultaat behaald op het gebied van onthouden.
- Ze zorgen voor een hogere motivatiewaarde waardoor het cognitieve plafond zal stijgen.
- Ze verhogen het inlevingsvermogen en empathie.
- Ze tonen een extra dimensie: de ruimtelijke.

Minpunten gebruik van historische speelfilms:

- Ze bedwelmen de zintuigen en maken het ons moeilijk afzijdig, afstandelijk, kritisch te blijven.
- Ze geven meestal een enkelvoudig lineair verhaal, dat in wezen slechts één interpretatie toelaat- een manier van vertellen.
- Ze tonen stukken film die zijn verzonnen om hiaten op te vullen.
- Ze geven een versimplificering van de historische werkelijkheid omdat er oppervlakkige en verkeerde feiten worden weergegeven.

De minpunten konden echter stuk voor stuk worden gerelativeerd.

Verder is het belangrijk om ieder medium op zijn unieke mogelijkheden te beoordelen.

Academische geschiedschrijving is slechts één manier om het verleden te reconstrueren.

Concluderend uit mijn theoretisch kader

De thema's zijn;

- het directe cognitieve leervermogen
- waardering / motivatie
- historisch besef

Met deze drie thema's heb ik de kern van het onderzoek te pakken en tegelijk ook afgebakend. Met deze drie thema's kan ik een valide en betrouwbaar antwoord geven op de hoofdvraag:

Heeft het didactische gebruik van historische speelfilms binnen het geschiedenisonderwijs invloed op de leerprestaties van leerlingen en is dat positief of negatief?

Hoofdstuk 3 - Dataverzamelmethode

In dit hoofdstuk bespreek ik de verschillende dataverzamelmethode die ik ga gebruiken om de deelvragen te kunnen beantwoorden. In dit hoofdstuk verwijs ik ook naar de verschillende dataverzamelmethode in de bijlagen. Verder zal ik bespreken of de gekozen dataverzamelmethode ervoor zorgen of het onderzoek betrouwbaar en valide is.

Methode voor de dataverzameling

In deze paragraaf leg ik uit welke onderzoekstechnieken ik gebruik. Dit doe ik per deelvraag apart.

De deelvragen zijn:

1. Is het directe cognitieve leervermogen anders wanneer begrippen/theorie zowel in beeld als in tekst/spraak worden weergegeven?
2. Waarderen de leerlingen in het VWO de lesstof anders wanneer er met historische speelfilms gewerkt wordt, dan wanneer er theoretisch te werk wordt gegaan tijdens de lessen?
3. Heeft het gebruik van historische speelfilms in positieve of negatieve zin invloed op de ontwikkeling van het historische besef?

Ad. 1 De eerste deelvraag zal worden onderzocht door gebruik te maken van een tweetal **PowerPoints**. PowerPoint 1 bestaat uit twintig dia's met op iedere dia een begrip.

PowerPoint 2 bestaat ook uit twintig dia's met ook twintig verschillende begrippen. Hoewel ik andere begrippen gebruik, lijken ze wel op elkaar. Verder heb ik bij PowerPoint 2 een afbeelding van het begrip toegevoegd. Bij het woord panda heb ik dus ook een afbeelding van een panda toegevoegd. Na het tonen van PowerPoint 1 wordt er getoetst hoeveel begrippen de leerlingen kunnen reproduceren. Dit doe ik ook na PowerPoint 2. De resultaten ga ik met elkaar vergelijken. Met deze methode kan ik kijken of het aanspreken van beide systemen (het *verbale* en het *non-verbale* systeem) invloed heeft op de cognitieve leerprestaties van de leerlingen zoals dat ook het geval is bij historische speelfilms.

De PowerPoints staan in bijlage 1.

Ad. 2 De tweede deelvraag zal worden beantwoord door gebruik te maken van een **vragenlijst** die door de leerlingen uit de twee 2 atheneum klassen worden ingevuld. De enquête wordt afgenomen nadat ik heb gewerkt met de historische speelfilms.

Ik kies ervoor deze vragenlijst anoniem te laten invullen door de leerlingen. Dit doe ik om sociaalwenselijke antwoorden tot een minimum te brengen. Via deze vragenlijst vraag ik dus naar de mening / waardering van de leerling over het gebruik van historische speelfilms in de geschiedenisles.

De vragenlijst staat in bijlage 3.

Ad. 3 De derde deelvraag ga ik proberen te beantwoorden door ook een **vragenlijst** te laten invullen. Deze vragenlijst heeft betrekking op een aantal facetten van het historisch besef. Deze vragenlijst neem ik af, nadat ik met de klas heb gewerkt met een aantal historische speelfilms en opdrachten die daar aan verbonden zijn.

Opdrachten aan de hand van filmfragmenten staan in bijlage 4 en de vragenlijst omtrent het historisch besef in bijlage 5.

- Alle drie de dataverzamelingsmethoden zijn gericht op de groep leerlingen.
- Door gebruik te maken van deze dataverzamelingsmethoden krijg ik data uit verschillende invalshoeken. Hiermee heb ik triangulatie ingebouwd.
- Vanwege de beperkte onderzoekstijd heb ik het bij deze deelvragen gehouden. Ik heb voor deze drie verzamelingmethodes gekozen omdat deze goed uit te voeren zijn in de beschikbare tijd die ik heb op mijn stageschool.

Validiteit en betrouwbaarheid

Met **validiteit** wordt bedoeld dat je datgene onderzoekt wat je wilt onderzoeken.

Ik wil met dit onderzoek onderzoeken of het gebruik van historische speelfilms binnen het geschiedenisonderwijs invloed heeft op de leerprestaties van vwo leerlingen. Onder leerprestatie bedoel ik in mijn onderzoek: het directe cognitieve leervermogen, de waardering/motivatie en het historisch besef.

Om te kunnen bepalen of het onderzoek in zijn geheel valide is, zal ik dit per deelvraag nagaan.

Bij deelvraag 1 wil ik onderzoeken of er een verschil is in het directe cognitieve leervermogen in een situatie waar leerlingen alleen tekst zien en in een situatie waar leerlingen zowel tekst als een afbeelding zien zoals in historische speelfilms het geval is. Dit is precies wat ik toets met de twee PowerPoints die te vinden zijn in bijlage 1. Bij deze deelvraag gaat het om kwantitatieve gegevens.

Bij deelvraag 2 wil ik onderzoeken of leerlingen de lesstof anders waarderen wanneer er in de les gebruik wordt gemaakt van historische speelfilms. Door middel van deze vragenlijst probeer ik daar achter te komen. Omdat het anoniem is zal de validiteit toenemen. Bij de open vragen gaat het om kwalitatieve gegevens en bij de gesloten vragen om kwantitatieve gegevens.

Bij deelvraag 3 wil ik onderzoeken welke invloed het gebruik van historische speelfilms heeft op een aantal facetten van het historische besef van leerlingen. Nadat ik mijn lessen heb gegeven waarin ik gebruik heb gemaakt van historische speelfilms, laat ik de leerlingen een vragenlijst invullen. Dit gebeurt anoniem. Bij de open vragen gaat het om kwalitatieve gegevens en bij de gesloten vragen om kwantitatieve gegevens.

Ik kan dus stellen dat ik met deze onderzoeksmethode precies dat meet wat ik met de deelvragen wil onderzoeken. Alle gegevens helpen mij om de hoofdvraag te beantwoorden.

Met **betrouwbaarheid** wordt bedoeld dat je bij herhaling van je onderzoek tot dezelfde onderzoeksresultaten komt.

Ik tracht mijn bevindingen zo betrouwbaar mogelijk te krijgen. Dit probeer ik te bereiken door zo veel mogelijk anoniem te laten invullen. Zo hoop ik sociaalwenselijke antwoorden zo veel mogelijk uit te sluiten. De onderzoeksgroep zal bestaan uit 52 leerlingen . Ik denk dat de grootte van de groep bijdraagt aan de betrouwbaarheid. Als een enkele leerling de vragenlijsten niet serieus invult zal dit het gemiddelde maar minimaal beïnvloeden.

De twee klassen waarbij ik het onderzoek ga uitvoeren zijn twee klassen waar ik zelf les aan geef. Ik heb een goed beeld van deze twee klassen en de verstandshouding tussen mij en de klassen is positief. Dit zal ook bijdragen aan de betrouwbaarheid van het onderzoek.

Hoofdstuk 4 - Ontwerpen

In dit hoofdstuk komen de volgende onderwerpen aan bod: de ontwerpcriteria, de uitvoerbaarheid, de randvoorwaarden, en tot slot beschrijf ik mijn verwachtingen ten aanzien van de opbrengst van mijn onderzoek.

Ontwerpcriteria

Met mijn onderzoek wil ik nagaan of het gebruik van filmfragmenten uit historische speelfilms in de les invloed hebben op de leerprestaties²² van leerlingen.

Om dit te onderzoeken ga ik gebruik maken van verschillende dataverzamelmethode(n) (zie hoofdstuk 3). Waarom ik voor deze methode heb gekozen en welke aanpassing aan de schoolcontext hiervoor nodig is, zal ik hieronder beschrijven.

De twee PowerPoints geven mij afzonderlijk gegevens die ik gemakkelijk met elkaar kan vergelijken. De vergelijking moet uitwijzen welke manier van presenteren beter is voor het cognitieve leervermogen. Om deze dataverzamelmethode(n) uit te voeren, zal ik een les moeten reserveren. Omdat ik alleen het bord nodig heb, kan ik in mijn vaste lokaal blijven zitten. Het gaat hier dus om een kleine aanpassing.

Met de antwoorden op de vragenlijst kan ik nagaan of het gebruik van fragmenten uit historische speelfilms invloed heeft op de waardering. Het zijn voornamelijk multiple choice vragen dus de invloed is makkelijk op te merken. De enkele openvragen onderbouwen de kwantitatieve gegevens. Ook hier gaat het om een kleine ingreep aan de schoolcontext. Voor het gebruik van filmfragmenten hoef ik in geen extra tijd vrij te maken omdat ik fragmenten koppel aan de reguliere lesstof. Voor het laten invullen van de vragenlijst zal ik wel een lesdeel vrij moeten maken. Dit hoeft niet lang te duren en kan gewoon in mijn vaste lokaal plaatsvinden.

Met de antwoorden op de vragenlijst over het historisch besef kan ik nagaan of het gebruik van fragmenten uit historische speelfilms invloed heeft op dit historisch besef. Het zijn voornamelijk multiple choice vragen dus de invloed is makkelijk op te merken. Deze dataverzamelmethode(n) vergt wel een grote aanpassing aan de schoolcontext. Rondom de drie thema's van het historisch besef heb ik een lessenserie gebouwd. Deze lessenserie zal veel tijd in beslag nemen. Om deze lessenserie uit te voeren zal ik tijd vrij moeten maken in het reguliere rooster. Ik ben van plan om harder te werken zodat ik eerder klaar ben met de reguliere lesstof. De vrijgekomen tijd gebruik ik dan voor de uitvoering van mijn lessenserie. Ik ga ervan uit dat ik zeker zes lessen nodig heb (twee weken) voor de uitvoering. Ondanks het feit dat ik in mijn vaste lokaal kan blijven zitten omdat alle multimedia aanwezig is, vergt deze verzamelmethode(n) de nodige voorbereiding. De lessenserie heb ik zelf ontwikkeld.

²² Onder leerprestaties wordt in mijn onderzoek het volgende onder verstaan: het directe cognitieve leervermogen, de waardering/motivatatie en het historisch besef.

Waarom deze drie thema's?

Het theoretisch kader spreekt van positieve- en contra argumenten. De contra-argumenten kon ik grotendeels nuanceren in het theoretisch kader. Met dit onderzoek wil ik echter aantonen dat het gebruik van fragmenten uit historische speelfilms ook positieve kanten heeft. Door onderzoek te doen op deze drie thema's hoop ik dit aan te kunnen tonen.

Waarom cognitief leervermogen?

In het theoretisch kader komt naar voren dat wanneer zowel het *verbale* als het *non-verbale* systeem in de hersenen wordt geactiveerd tijdens de les, je een maximale resultaat behaalt op het gebied van onthouden (cognitief leervermogen). Met mijn onderzoek kan ik kijken of dat zo is. Dit controleer ik aan de hand van de gegevens die voortvloeien uit de dataverzamelingmethoden 'PowerPoints'.

Waarom waardering?

Uit mijn theoretisch kader komt naar voren dat wanneer de motivatiewaarde hoger ligt het cognitieve plafond zal stijgen. Met ander woorden leerlingen kunnen meer informatie opnemen en hoeven minder aangestuurd te worden. Vandaar de vragenlijst waar ik onder andere de motivatiewaarde van leerlingen probeer te achterhalen en of dit verschilt bij lessen waar niet expliciet gebruik wordt gemaakt van visualisatie van de lesstof.

Waarom historisch besef?

In het theoretisch kader komt naar voren dat het tanend historisch besef voor een deel te danken is aan de vormen waarin het verleden zich manifesteert. Het feit dat er meer historische films worden gemaakt dan voorheen zou hier aan bijdragen. Met mijn onderzoek (deelvraag 3) probeer ik het tegendeel te bewijzen.

De uitvoerbaarheid

Bij het bepalen van de dataverzamelingmethoden heb ik rekening gehouden met de beschikbare tijd. De PowerPoints en vragenlijsten kosten niet veel extra tijd om uit te voeren. Dit in tegenstelling tot de lessenreeks. Deze lessenreeks zal ik dan ook ver van te voren moeten plannen. Verder is de basis natuurlijk het gebruik van fragmenten uit historische speelfilms. Omdat ik historische speelfilms gebruik bij de behandeling van de reguliere lesstof kost me dat geen extra tijd.

Als eerste ga ik de verzamelingmethoden met de PowerPoints uitvoeren. Vervolgens zal ik de lessenserie uitvoeren en tot slot de vragenlijst omtrent de motivatie. Al deze methoden ga ik in het tweede trimester (7 januari t/m 15 maart) uitvoeren.

Randvoorwaarden

Voordat ik met mijn onderzoek begin, zal ik de leerlingen en hun ouders hiervan op de hoogte stellen. Voor vragen kunnen ze terecht bij de opleidingsdocent.

De uitvoering van de dataverzamelmethode zal plaats vinden in mijn eigen lessen. Mijn vaste lokaal heeft de beschikking over alle multimedia die ik voor het onderzoek nodig heb. Verhuizing is in principe dus niet nodig. Mocht ik door een roosterwijziging in een ander lokaal zitten, zal ik ervoor zorgen dat dit lokaal ook is voorzien van de vereiste multimedia.

Mijn onderzoeksgroep bestaat uit leerlingen van het atheneum. Deze zullen gedurende het onderzoek worden geïnformeerd over de verschillende dataverzamelmethode.

Verwachte opbrengst

Ik verwacht dat de resultaten van het onderzoek aansluiten bij het theoretisch kader. Zo verwacht ik bij de twee PowerPoints (zie hoofdstuk 3) dat de PowerPoint met zowel tekst als afbeelding hoger scoort in het aantal gereproduceerde begrippen dan de PowerPoint waar alleen het begrip te zien is.

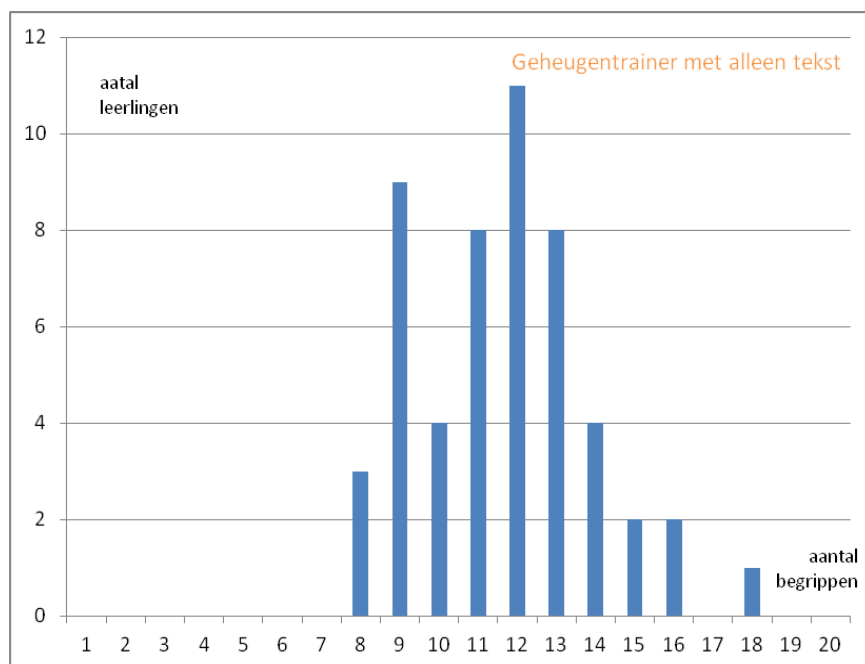
Bij de vragenlijst verwacht ik dat het gebruik van fragmenten uit historische speelfilms een positief effect zal hebben op de waardering (o.a. motivatie en interesse).

Bij de vragenlijst omtrent het historisch besef hoop ik ook een positief verband terug te zien. Wanneer er gebruik wordt gemaakt van fragmenten uit historische speelfilms, verwacht ik dat het historisch besef groeit.

Hoofdstuk 5 - Onderzoeksresultaten

In dit hoofdstuk vindt u de gegevens die uit het onderzoek zijn gekomen. Bij iedere vraag vindt u een grafiekje met de uitslag zodat het in een oogopslag duidelijk zal zijn. Verder verbind ik aan iedere vraag een korte conclusie die te vinden is aan het einde van iedere onderzoeksmethode. Aan het einde van het hoofdstuk geef ik antwoord op de drie deelvragen en de hoofdvraag.

Resultaat geheugentrainer PowerPoint met alleen tekst

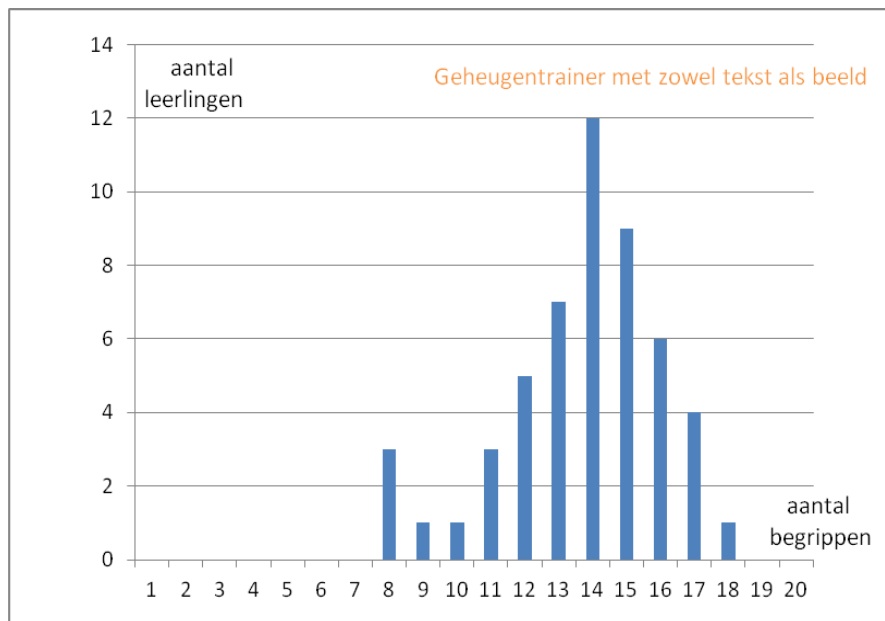
Groep: 52 leerlingen

Hoeveel woorden hebben ze onthouden:

8 (begrippen)	3 (leerlingen)
9	9
10	4
11	8
12	11
13	8
14	4
15	2
16	2
17	0
18	1

De meeste leerlingen (11) konden 12 begrippen reproduceren. Het gemiddelde komt uit op 11.6 begrippen.

Resultaat geheugentrainer PowerPoint met zowel tekst als beeld.

Groep: 52 leerlingen

Hoeveel woorden hebben ze onthouden:

8 (begrippen) 3 (leerlingen)

9	1
10	1
11	3
12	5
13	7
14	12
15	9
16	6
17	4
18	1

De meeste leerlingen (12) konden 14 begrippen reproduceren. Het gemiddelde komt uit op 13.7 begrippen.

Het verschil tussen beide PowerPoints is 2.1 begrippen in het voordeel van de PowerPoint met zowel tekst als beeld. Op 20 begrippen is dat een verschil van 10.5% in het voordeel van de PowerPoint met zowel tekst als beeld.

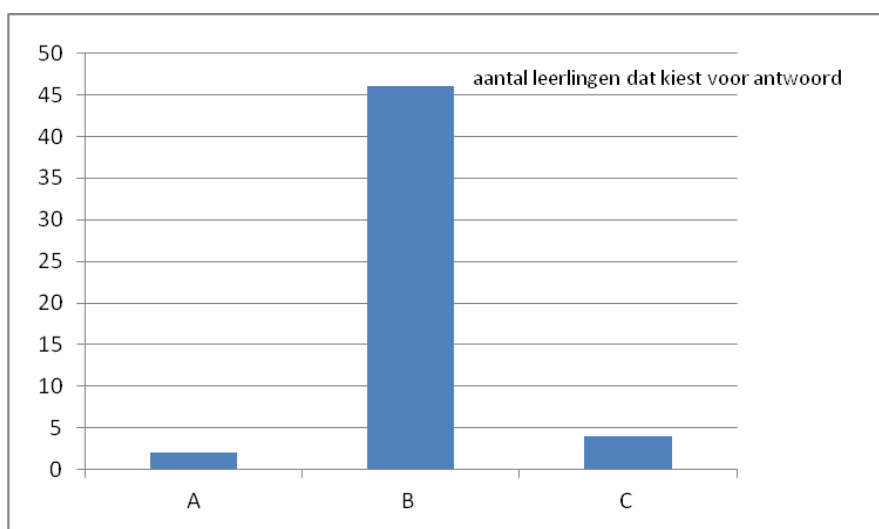
Resultaat vragenlijst waardering

1. Tijdens welke lessen leer je het meest?

A Lessen waarbij alleen het tekst- en/of werkboek wordt gebruikt.

B Lessen waarbij stukjes film uit historische speelfilms in combinatie met het tekst- en/of werkboek worden gebruikt.

C Er is geen verschil.

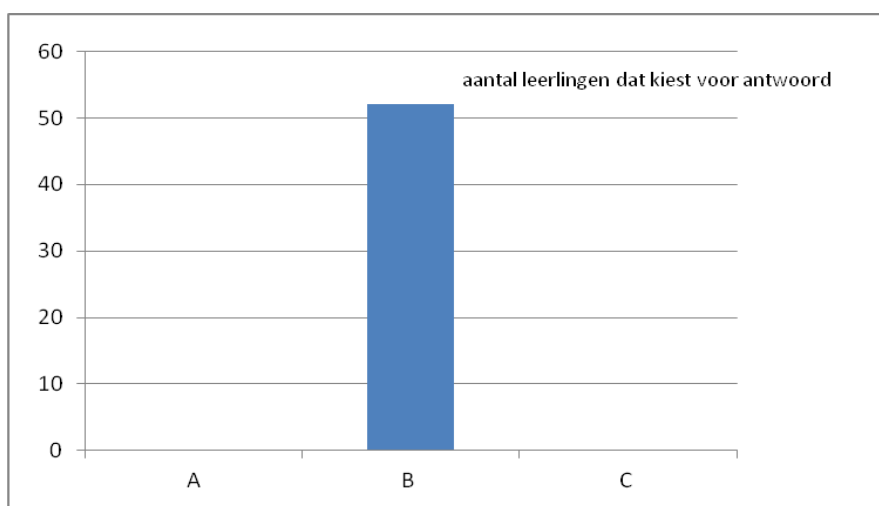
A	2
B	46
C	4

2. Leer je met meer plezier in de les door alleen teksten te lezen of door teksten te lezen in combinatie met stukjes film uit historische speelfilms?

A alleen met teksten

B met teksten gecombineerd met stukjes uit historische speelfilms

C er is geen verschil

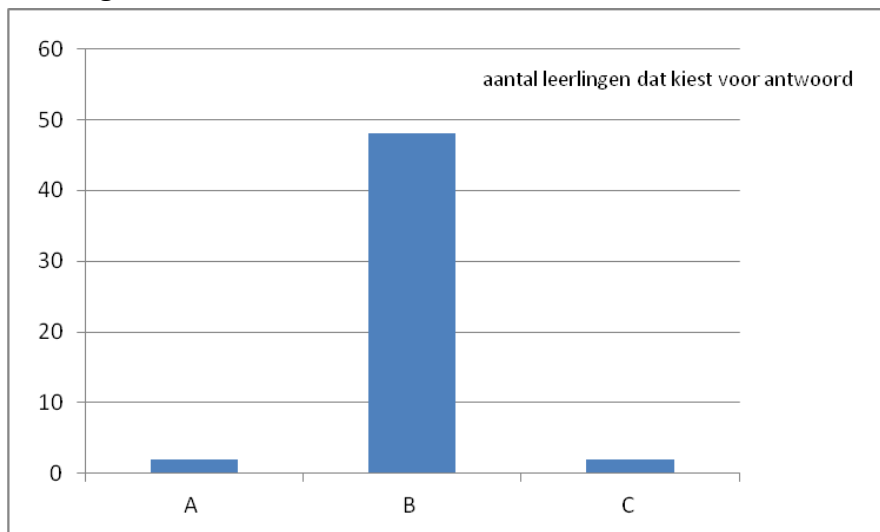
A	0
B	52
C	0

3. Leer je in de les gemakkelijker en beter door alleen teksten te lezen of door teksten te lezen in combinatie met stukjes film uit historische speelfilms? Omcirkel je keuze!

A alleen met teksten

B met teksten gecombineerd met stukjes film uit historische speelfilms

C er is geen verschil

A	2
B	48
C	2

4. Leg kort uit waarom je voor de bovenstaande drie antwoorden hebt gekozen.

De volgende antwoorden werden het meest genoemd:

- Door filmfragmenten kan ik mij beter inleven / een beeld vormen van het verleden.
- Het zorgt voor afwisseling / meer zin in de les.
- Je houdt de aandacht er beter bij.
- Beter onthouden.

5. Geef een voor- en nadeel over het gebruik van stukjes film uit historische speelfilms in de geschiedenisles bij jou op school.

Voordeel:

Meest genoemde antwoorden:

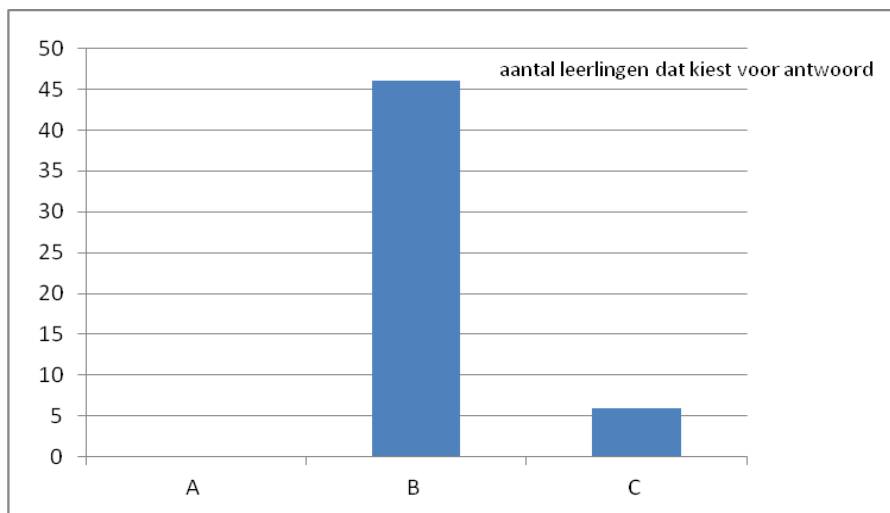
- Lesstof beter onthouden doordat ik ze aan beelden kan koppelen.
- Beter inleven.
- Les volgen met meer plezier / leuker / geconcentreerder.
- het zorgt voor afwisselingen.

Nadeel :

Meest genoemde antwoorden:

- Leerlingen gaan achterover liggen en denken niet meer na over de stof.
- Geen leuke films (moet meer actie) / te veel nadenken.
- Je ziet maar kleine stukjes, niet de hele film.

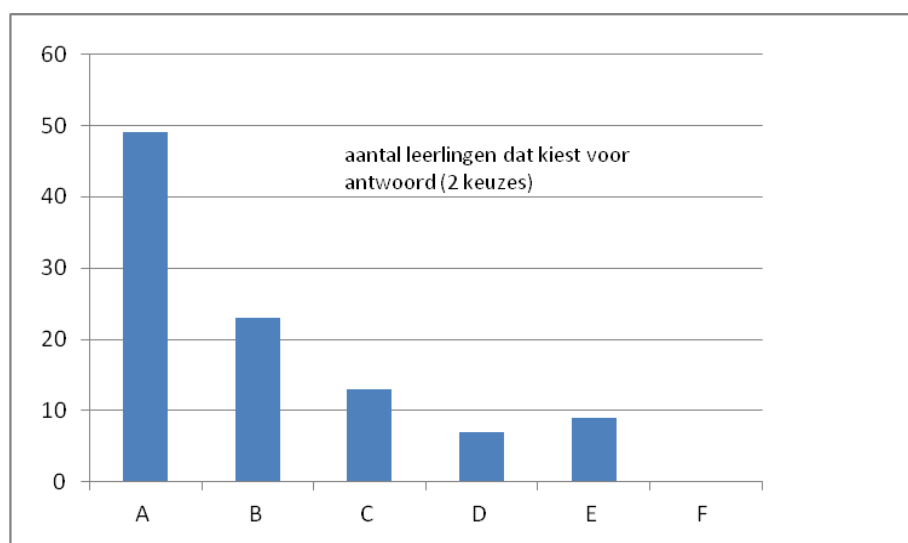
6. Wanneer ben je gemotiveerder om op te letten in de les? Wanneer de docent werkt met;
- A alleen teksten
- B met teksten gecombineerd met stukjes film uit historische speelfilms
- C maakt mij niks uit

A	0
B	46
C	6

7. Een docent legt uit wat voor rol de stad Heerlen had in de Romeinse tijd. Welke twee manieren van uitleggen helpen jou het beste om deze leerstof te onthouden? Je mag dus twee antwoorden kiezen.

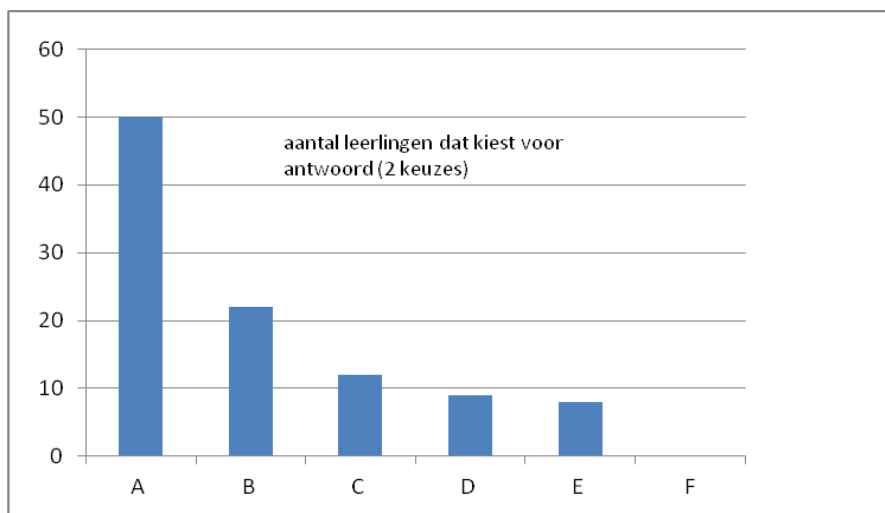
- a. Stukje film uit een historische speelfilm met uitleg
- b. PowerPoint met afbeeldingen
- c. De docent vertelt een verhaal.
- d. Zelf lezen in het tekstboek
- e. Opdrachten maken die helpen bij zelfstudie
- f. Het maakt mij niets uit.

A	49
B	23
C	13
D	7
E	9
F	0

8. Een docent legt uitgebreid iets uit over het Romeinse leger. Hoe was het leger georganiseerd? Waar en hoe vocht het Romeinse leger? Welke twee manieren van uitleggen helpen jou het beste om deze leerstof te onthouden? Je mag dus twee antwoorden kiezen.

- a. Stukje film uit een historische speelfilm met uitleg
- b. PowerPoint met afbeeldingen
- c. De docent vertelt een verhaal.
- d. Zelf lezen in het tekstboek
- e. Opdrachten maken die helpen bij zelfstudie
- f. Het maakt mij niet zo veel uit.

A	50
B	22
C	12
D	9
E	8
F	0

Conclusies

Bij vraag 1 omcirkelden 46 van de 52 leerlingen (88%) antwoord B. Ze geven daarmee aan dat ze van lessen waarin stukjes film uit historische speelfilms in combinatie met het tekst- en/of werkboek worden gebruikt het meeste leren.

Bij vraag 2 omcirkelden 52 van de 52 leerlingen (100%) antwoord B. Ze geven daarmee aan dat ze lessen waarin stukjes film uit historische speelfilms in combinatie met het tekst- en/of werkboek worden gebruikt het leukste vinden.

Bij vraag 3 omcirkelden 48 van de 52 leerlingen (92%) antwoord B. Ze geven daarmee aan dat ze het gemakkelijkst leren tijdens lessen waarin gebruik wordt gemaakt van stukjes film uit historische speelfilms in combinatie met het tekst- en/of werkboek.

De vragen 4 en 5 onderbouwen de vragen 1,2 en 3 met een aantal voorbeelden.

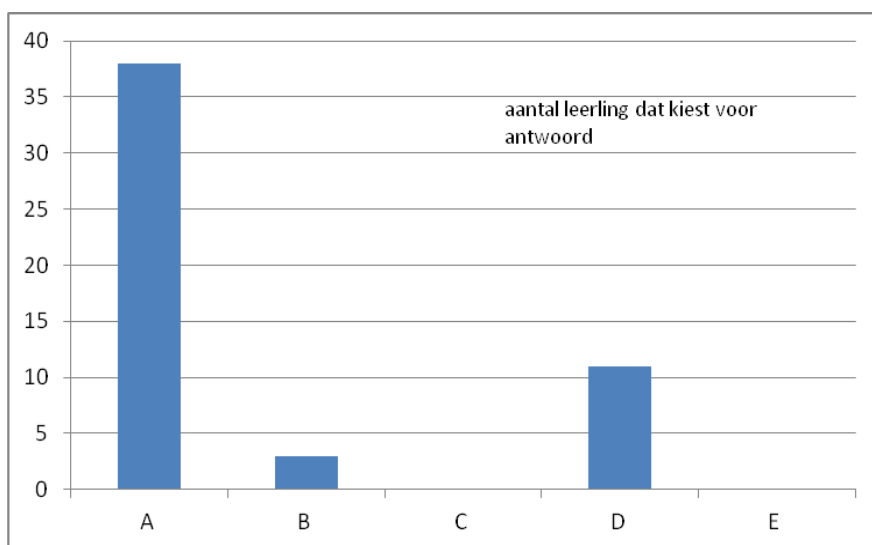
Bij vraag 6 omcirkelden 46 van de 52 leerlingen (88%) antwoord B. Ze geven daarmee aan dat ze tijdens lessen waarin gebruik wordt gemaakt van stukjes film uit historische speelfilms in combinatie met het tekst- en/of werkboek het meest gemotiveerd zijn.

Bij vraag 7 en 8 wordt ook duidelijk dat leerlingen de voorkeur geven aan lessen waar veel gebruik is gemaakt van visualisatie van de leerstof. Antwoord A en B zijn samen goed voor 71% van de stemmen.

Resultaat vragenlijst historisch besef

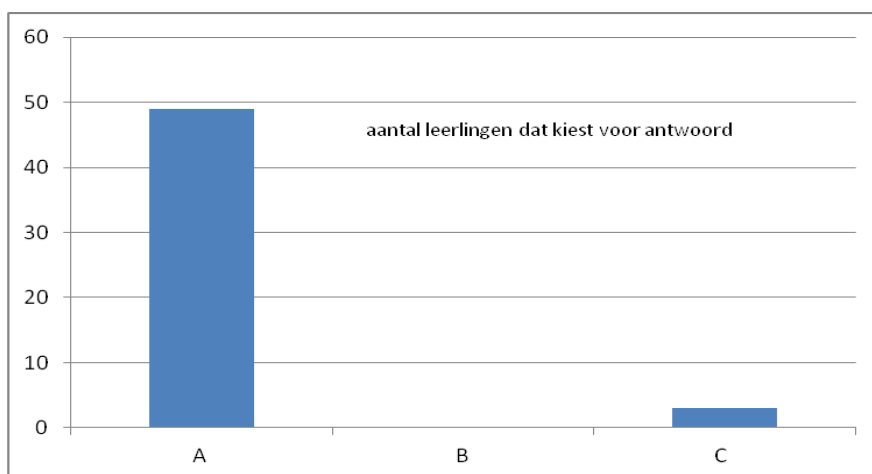
Onderdeel 1: Bewust zijn van de uniciteit (het unieke) van een bepaalde historische gebeurtenis / periode.

1. Door het kijken van de film Daens ben ik mij ervan bewust geworden dat;
- A arbeiders in die tijd overal in Europa zo leefden.
 - B dat arbeiders alleen in Aalst zo leefden.
 - C Ik ben niet méér over deze zaken gaan nadenken omdat de film mij geen nieuwe inzichten heeft geboden.
 - D Ik ben niet méér over deze zaken gaan nadenken omdat ik mij hier al bewust van was.
 - E Het is voor mij onduidelijker geworden.

A	38
B	3
C	0
D	11
E	0

2. Mij bewust maken van het unieke van een bepaalde historische gebeurtenis / periode kan je naar mijn mening het beste doen aan de hand van;
- A fragmenten uit historische speelfilms met daaraan verbonden vragen
 - B alleen stukken tekst met daaraan verbonden vragen
 - C Maakt mij niks uit

A	49
B	0
C	3

Onderdeel 2: Onderkennen van de unieke waarden en normen van een bepaalde periode

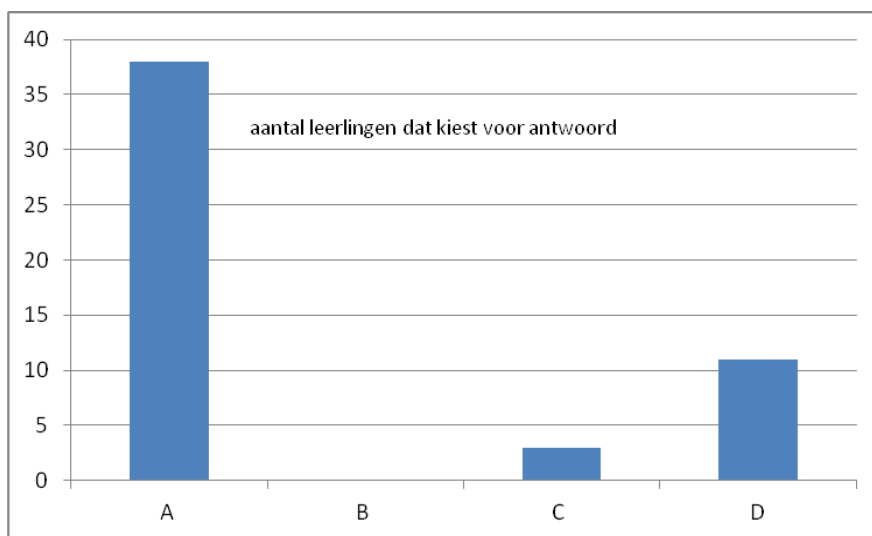
3. De film *Amazing Grace* en de daaraan verbonden opdrachten hebben er toe geleid dat ik;

A me meer bewust ben geworden van het feit dat waarden en normen tijdgebonden zijn / aan verandering onderhevig.

B me minder bewust ben geworden van het feit dat waarden en normen tijdgebonden zijn / aan verandering onderhevig.

C Het maakte geen verschil omdat de film mij geen nieuwe inzichten heeft geboden.

D Het maakte geen verschil omdat ik me al bewust was van het feit dat waarden en normen tijdgebonden zijn / aan verandering onderhevig.

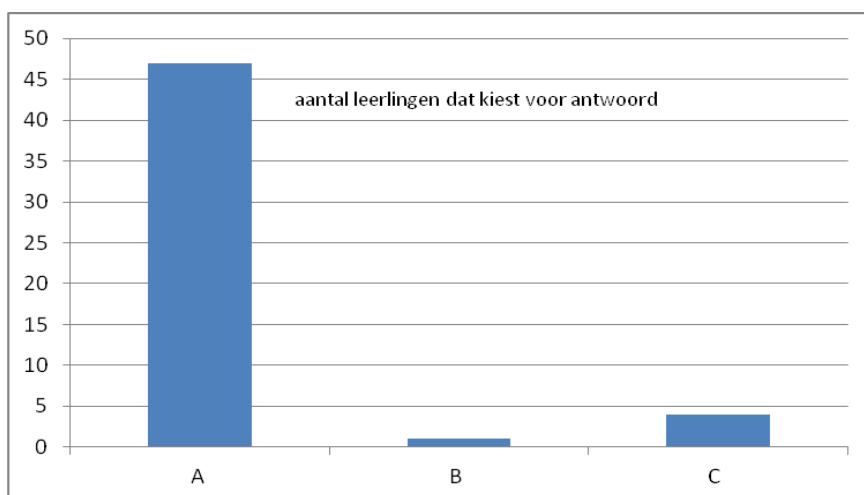
A	38
B	0
C	3
D	11

4. Het herkennen van de unieke waarden en normen van een bepaalde periode kan je naar mijn mening het beste oefenen aan de hand van;

A fragmenten uit historische speelfilms met daaraan verbonden vragen

B alleen stukken tekst met daaraan verbonden vragen

C Maakt mij niks uit

A	47
B	1
C	4

Onderdeel 3: Onderkennen van de standplaatsgebondenheid

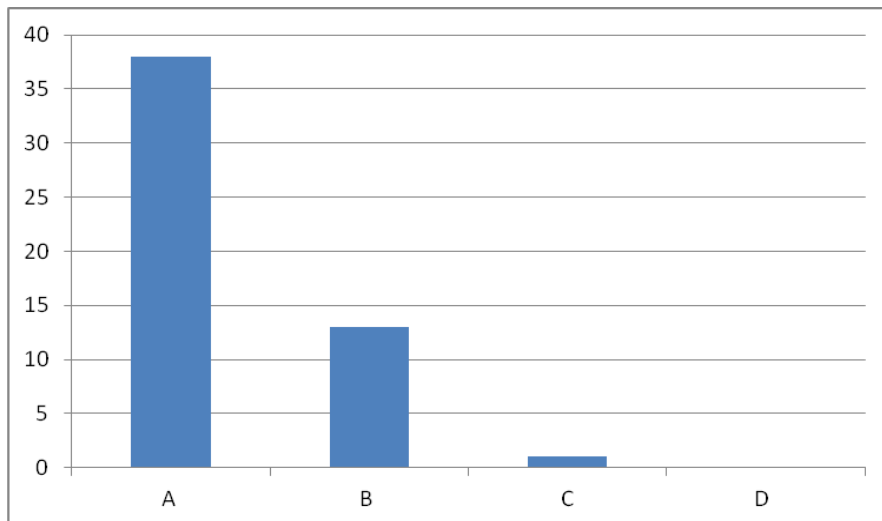
5. De film Zulu en de daaraan verbonden opdrachten hebben mij;

A een beter idee gegeven wat het begrip standplaatsgebondenheid inhoudt.

B niks nieuws geleerd over het begrip standplaatsgebondenheid omdat het begrip voor mij al duidelijk was.

C niks nieuws geleerd over het begrip standplaatsgebondenheid omdat de film mij geen nieuwe inzichten heeft geboden.

D Het begrip standplaatsgebondenheid is voor mij onduidelijker geworden.

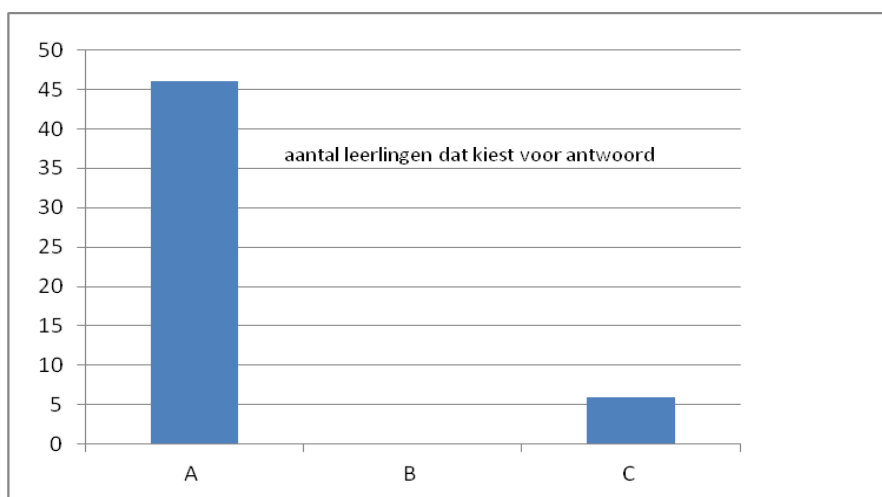
A	38
B	13
C	1
D	0

6. Het begrip standplaatsgebondenheid kan je naar mijn mening het beste uitleggen aan de hand van;

A fragmenten uit historische speelfilms met daaraan verbonden vragen

B alleen stukken tekst met daaraan verbonden vragen

C Maakt mij niks uit

A	46
B	0
C	6

Conclusies

Bij vraag 1 omcirkelden 38 van de 52 leerlingen (73%) antwoord A. Ze geven daarmee aan dat de film *Daens* hen heeft laten inzien, dat men in de 19e eeuw in Europa zo leefde. Verder hebben 11 van de 52 leerlingen (21%) antwoord D omcirkeld. Ze geven daarmee aan dat ze niet méér over deze zaken zijn gaan nadenken omdat ze zich er al bewust van waren. Dit kan dus niet worden afgerekend op het gebruik van fragmenten uit historische speelfilms.

Bij vraag 2 omcirkelden 49 van de 52 leerlingen (94%) antwoord A. Ze geven daarmee aan dat fragmenten uit historische speelfilms met daaraan verbonden vragen de beste manier is om hun bewust te maken van het unieke van een bepaalde historische gebeurtenis / periode.

Bij vraag 3 omcirkelden 38 van de 52 leerlingen (73%) antwoord A. Ze geven daarmee aan dat de film *Amazing Grace* hen heeft laten inzien dat waarden en normen tijdgebonden zijn / aan verandering onderhevig. Verder hebben 11 van de 52 leerlingen (21%) antwoord D omcirkeld. Ze geven daarmee aan dat ze niet bewuster zijn geworden van het feit dat waarden en normen tijdgebonden zijn / aan verandering onderhevig omdat ze zich hier al bewust van waren. Dit kan dus niet worden afgerekend op het gebruik van fragmenten uit historische speelfilms.

Bij vraag 4 omcirkelden 47 van de 52 leerlingen (90%) antwoord A. Ze geven daarmee aan dat fragmenten uit historische speelfilms met daaraan verbonden vragen de beste manier is om de unieke waarden en normen van een bepaalde periode te leren herkennen.

Bij vraag 5 omcirkelden 38 van de 52 leerlingen (73%) antwoord A. Ze geven daarmee aan dat het begrip standplaatsgebondenheid voor hun duidelijk is geworden en dat dit de danken is aan de film *Zulu*. Verder hebben 13 van de 52 leerlingen (25%) antwoord B omcirkeld. Ze geven daarmee aan dat ze niks nieuws hebben geleerd over het begrip standplaatsgebondenheid omdat het begrip voor hun al duidelijk was. Dit kan dus niet worden afgerekend op het gebruik van fragmenten uit historische speelfilms.

Bij vraag 6 omcirkelden 46 van de 52 leerlingen (88%) antwoord A. Ze geven daarmee aan dat je het begrip standplaatsgebondenheid het beste kunt uitleggen aan de hand van fragmenten uit historische speelfilms met daaraan verbonden vragen.

Beantwoording deelvragen

Aan de hand van voorgaande conclusies kan ik de deelvragen beantwoorden. Na het beantwoorden van de deelvragen zal ik de hoofdvraag beantwoorden.

Met het onderzoeksresultaat van de twee PowerPoints ga ik de eerste deelvraag beantwoorden: *Is het directe cognitieve leervermogen anders wanneer begrippen/theorie zowel in beeld als in tekst/spraak worden weergegeven?*

Het directe cognitieve leervermogen is beter wanneer zowel beeld als tekst worden gebruikt. Deze uitkomst ondersteunt de dual-code theorie uit het theoretisch kader. Wanneer beide systemen worden aangesproken, zowel tekstueel als visueel, levert dat een betere verwerking op van de leerstof en zal deze beter worden onthouden. Het gebruik van fragmenten uit historische speelfilms vormt dus een meerwaarde voor het cognitieve leervermogen. Enige nuancering is op zijn plaats. De kwaliteit van een historische speelfilm zal ook van invloed zijn op het cognitieve vermogen. De beschikbare tijd die ik voor mijn onderzoek heb, maakt het niet mogelijk om hier verder op in te gaan.

Met het onderzoeksresultaat van de vragenlijst omtrent waardering ga ik de tweede deelvraag beantwoorden: *Waarderen de leerlingen in het VWO de lesstof anders wanneer er met historische speelfilms gewerkt wordt, dan wanneer er theoretisch te werk wordt gegaan tijdens de lessen?*

De waardering valt positiever uit wanneer er met fragmenten uit historische speelfilms wordt gewerkt in de geschiedenisles. Leerlingen leren met meer plezier, ze leren gemakkelijker en zijn gemotiveerder om aan de slag te gaan. Dit is van grote waarde omdat in het theoretisch kader naar voren is gekomen dat wanneer de motivatie stijgt, het cognitieve plafond ook zal stijgen. Een hogere motivatie zorgt daarnaast voor een hogere inzet in de klas en bereidheid om te leren.

Met het onderzoeksresultaat van de vragenlijst omtrent historisch besef ga ik de derde deelvraag beantwoorden: *Heeft het gebruik van historische speelfilms in positieve of negatieve zin invloed op de ontwikkeling van het historische besef?*

Het gebruik van historische speelfilms draagt positief bij aan het historisch besef. Leerlingen zijn zich bewuster geworden van het feit dat iedere periode / historische gebeurtenis in de geschiedenis uniek is. Verder zijn ze zich bewuster geworden van het feit dat waarden en normen tijdgebonden zijn / aan verandering onderhevig. Ook is het begrip standplaatsgebondenheid voor het overgrote deel duidelijker geworden nadat het begrip is uitgelegd aan de hand van fragmenten uit historische speelfilms en daaraan verbonden opdrachten.

Beantwoording hoofdvraag

Aan de hand van de bovenstaande drie deelvragen ga ik nu over op het beantwoorden van de hoofdvraag: *Heeft het didactische gebruik van historische speelfilms binnen het geschiedenisonderwijs invloed op de leerprestaties van leerlingen en is dat positief of negatief?*

De leerprestaties²³ van de leerlingen worden positief beïnvloed door het gebruik van fragmenten uit historische speelfilms. Dit is terug te zien aan de stijging op het gebied van het cognitieve leervermogen, de motivatie en het historisch besef.

Het is geschiedenisdocenten dan ook aan te raden fragmenten uit historische speelfilms te tonen in de geschiedenisles. Leerlingen zullen hierdoor gemotiveerder zijn, het cognitieve vermogen zal groeien en het historisch besef wordt hierdoor gestimuleerd.

Om te voorkomen dat leerlingen achterover gaan leunen is het wel belangrijk dat de docent er vooraf altijd een duidelijke opdracht aan koppelt. Hoe waardevoller de opdracht des te waardevoller de bijdrage van het filmmateriaal.

Ik adviseer scholen dan ook, zo ver ze dat nog niet hebben gedaan, te investeren in multimedia zodat ieder lokaal is voorzien van deze apparatuur waardoor het in ieder lokaal mogelijk is filmfragmenten te laten zien.

²³ Onder leerprestaties wordt in mijn onderzoek het volgende onder verstaan: het directe cognitieve leervermogen, de waardering/motivatie en het historisch besef.

Hoofdstuk 6 - Evaluatie onderzoeksproces en aanbevelingen

In dit hoofdstuk zal ik een korte evaluatie schrijven van het onderzoeksproces en sluit ik af met enkele aanbevelingen.

Evaluatie

Dit onderzoek is naar mijn mening zonder noemenswaardige problemen verlopen. Dit had te vooral te maken met het feit dat ik vorig jaar zo'n soortgelijk verslag heb moeten maken voor het vak Onderzoek en Ontwikkeling. De stappen die ik moest zetten waren mij dus bekend.

Persoonlijk ben ik erg geïnteresseerd in historische speelfilms. Ik was er van overtuigd dat films op een positieve manier kunnen worden ingezet in de geschiedenisles. Het onderzoeksthema had ik dan ook snel gevonden en de hoofdvraag snel geformuleerd. Het opbouwen van mijn theoretisch kader vond ik het lastigste van allemaal. Hierin werd ik echter goed begeleid door mijn begeleider drs. J.H.H.M Meuwissen. Vervolgens heb ik de deelvragen uitgewerkt en ben ik op zoek gegaan naar geschikte onderzoeksmethoden.

De uitvoering op de stageschool ging ook prima. Ik plande ruim van te voren mijn onderzoeksactiviteiten in waardoor ik niet in onverwachte situaties terecht ben gekomen.

Bij de vragenlijst omtrent het historisch besef heb ik nog aanpassingen moeten doorvoeren zodat de vragen specifiekere waren geformuleerd om misverstanden te voorkomen. Dit zorgde voor wat vertraging maar door de ruime marge leidde dat verder niet tot problemen.

Aanbevelingen

Ik ben mij bewust van de beperktheid van mijn onderzoeksthema's. Naast de drie thema's / drie deelvragen die ik heb onderzocht, had ik ook andere thema's kunnen onderzoeken. Zo had ik kunnen onderzoeken of het bekijken van historische speelfilms, leerlingen kritisch maakt op de manipulatieve functie van dit medium. In het verlengde hiervan had ik kunnen onderzoeken of het nodig is een beoordelingsmatrix te ontwerpen om films te kunnen beoordelen op hun didactische waarde. Ik had ook het kennisaspect van dit medium bij mijn onderzoek kunnen betrekken. Draagt het bekijken van historische speelfilms bij aan de kennis over het onderwerp? Dit is iets anders dan het cognitieve aspect. Dit had ik kunnen onderzoeken aan de hand van bijvoorbeeld proefwerkcijfers.

Ik ben mij ook bewust van de beperktheid van mijn onderzoeksgegevens. Ik heb mij moeten beperken tot twee klassen. Roosterteknisch was het voor mij alleen mogelijk om twee atheneum 2 klassen te betrekken bij mijn onderzoek. Het is echter ook interessant om dit onderzoek te verrichten in een aantal vmbo klassen en de gegevens te vergelijken met het onderzoek dat gehouden is in vwo klassen.

De gebruikten onderzoeksmethoden heb ik weloverwogen gekozen. De belangrijkste factor waarom ik voor deze drie onderzoeksmethoden is helaas ook tijd. De PowerPoint presentaties en enquêtes kosten niet veel tijd. Het filmproject (deelvraag 3) vroeg wel om veel lestijd. Door goed te plannen kon ik acht aaneengesloten lessen (per klas) gebruiken voor de uitvoering hiervan.

Voor vervolgonderzoek zou ik dan ook willen aanraden om de volgende thema's bij het onderzoek te betrekken: het kennisaspect, kritisch leren kijken naar de manipulatieve functie van het medium historische speelfilm en de kwaliteit van de verschillende historische speelfilms. Verder zou ik een gevarieerder aanbod aan onderzoeksmethoden gebruiken. Zo zal ik proefwerkcijfers en een grotere en gevarieerdere doelgroep gebruiken (leerlingen van verschillende niveaus).

Nogmaals tijdsdruk en heeft mij genoodzaakt keuzes te maken in de onderzoeksthema's, onderzoeksmethoden en onderzoeksgroep. Verder speelde ook mijn persoonlijke interesse een rol in mijn keuzes. Ondanks de beperktheid van het onderzoek denk ik dat ik een goed onderzoek heb verricht dat echter wel genoeg mogelijkheden biedt voor vervolgonderzoek.

Als ik specifiek terug kijk naar dit onderzoek, zou ik het volgende in een vervolgonderzoek anders aanpakken.

Bij de onderzoeksmethode 'PowerPoints' zou ik een suggestie willen doen voor vervolgonderzoek. Ondanks het feit dat de PowerPoint met zowel tekst als beeld beter uit de bus kwam, denk ik dat het verschil duidelijker zal worden wanneer er een langere periode zit tussen het laten zien van de begrippen/beelden en het moment van reproduceren. Ik merk bij me zelf dat ik nu, weken nadat ik de PowerPoints in elkaar heb gezet, veel meer begrippen kan reproduceren van de PowerPoint met zowel tekst al beeld dan de PowerPoint met alleen tekst. Een grotere tijds marge zal naar mijn verwachting dus een duidelijker verschil aan het licht brengen. De nieuwe aanpak zal het resultaat van mijn onderzoek naar alle waarschijnlijkheid versterken.

Literatuurlijst

- Astleitner, H. & Wiesner, C. An Integrated Model of Multimedia Learning and Motivation. *Journal of Educational Multimedia and Hypermedia*, 13, 3-21. Norfolk (2004)
- Clark, J.M. en Paivio, A., Dual Coding Theory and Education, *Educational Psychology Review*, 53, 445-459 (1991)
- Herlihy, D. 'Am I a Camera? Other Reflections on Film and History', *American Historical Review*, vol. 93, (1988)
- Martens R.L. Positive learning met multimedia, Onderzoeken, toepassen & generaliseren, (Open Universiteit Nederland, 2007)
- Martens R.L. Kijk of een kind het naar zijn zin heeft! In: *Leerkracht* 10/nr. 4, November 2008
- Mayer, R. E. Multimedia learning. *Cambridge, UK: Cambridge University Press* (2001)
- Postman, N. *We amuseren ons kapot. De geestdodende werking van de beeldbuis* (Houten, 1986)
- Rosenstone, R.A. 'History in images/history in words: reflection on the possibility of really putting history on to film', *American Historical review* (1988)
- Schuit, H. e.a. Leerlingen motiveren: een onderzoek naar de rol van leraren, Ruud de Moor Centrum - Open Universiteit, 2011
- Sorlin, P., Film, tv and the concept of historical discourse in: E. Radius, D. Leyten en M. Linneman, *Speelfilm en Geschiedenis*. (Amsterdam, Utrecht 1989)
- Vos, C. *Het verleden in bewegend beeld. Inleiding in de analyse van audiovisueel materiaal* (Houten, 1991)
- Vree, F. van, De kolonisatie van de historische verbeelding, Stichting Groniek, 121 (Groningen, 1993)

Bijlagen

Bijlage 1 - PowerPoints

PowerPoint met alleen tekst.

PowerPoint met zowel tekst als beeld.

Bijlage 2 - Geheugentrainer - invulformulier

Kijk naar de PowerPoint en probeer zoveel mogelijk begrippen te onthouden.
Je maakt deze test **alleen!!!** Anders is de uitkomst niks waard!

Omcirkel wat van toepassing is:

PowerPoint: met alleen tekst - Met zowel tekst als beeld.

Hoeveel woorden heb je onthouden:

1 _____

2 _____

3 _____

4 _____

5 _____

6 _____

7 _____

8 _____

9 _____

10 _____

11 _____

12 _____

13 _____

14 _____

15 _____

16 _____

17 _____

18 _____

19 _____

20 _____

Bijlage 3 - Vragenlijst waardering

Het is de bedoeling dat jullie deze lijst individueel (dus alleen) beantwoorden. Jullie hoeven geen naam boven de vragenlijst te zetten. Met andere woorden het blijft anoniem!

Jullie hebben hier 10 minuten de tijd voor. Als je klaar bent met het invullen van deze lijst, leg je het ingevulde blaadje omgedraaid op de hoek van je bank.

Historische speelfilms: zijn films als: The four Feathers / Zulu / Amazing grace / Amistad / the name of the Rose. Films dus die jullie hebben gekeken in de les. Andere bekende historische films zijn: Der Untergang / Gladiator / Valkyrie / Schindlers list / Luther etc.

Vragen:

1. Tijdens welke lessen leer je het meest? *Omcirkel je keuze!*
A Lessen waarbij alleen het tekst- en/of werkboek wordt gebruikt.
B Lessen waarbij stukjes film uit historische speelfilms in combinatie met het tekst- en/of werkboek worden gebruikt.
C Er is geen verschil.
2. Leer je met meer plezier in de les door alleen teksten te lezen of door teksten te lezen in combinatie met stukjes film uit historische speelfilms? *Omcirkel je keuze!*
A alleen met teksten
B met teksten gecombineerd met stukjes uit historische speelfilms
C er is geen verschil
3. Leer je in de les gemakkelijker en beter door alleen teksten te lezen of door teksten te lezen in combinatie met stukjes film uit historische speelfilms? *Omcirkel je keuze!*
A alleen met teksten
B met teksten gecombineerd met stukjes film uit historische speelfilms
C er is geen verschil
4. Leg kort uit waarom je voor de bovenstaande drie antwoorden hebt gekozen.

Zie volgende bladzijde!!

5. Geef een voor- en nadeel over het gebruik van stukjes film uit historische speelfilms in de geschiedenisles bij jou op school.

Voordeel:

Nadeel :

6. Wanneer ben je gemotiveerder om op te letten in de les? Wanneer de docent werkt met;
- A alleen teksten
 - B met teksten gecombineerd met stukjes film uit historische speelfilms
 - C maakt mij niks uit
7. Een docent legt uit wat voor rol de stad Heerlen had in de Romeinse tijd. Welke twee manieren van uitleggen helpen jou het beste om deze leerstof te onthouden? Je mag dus twee antwoorden kiezen.
- a. Stukje film uit een historische speelfilm met uitleg
 - b. PowerPoint met afbeeldingen
 - c. De docent vertelt een verhaal.
 - d. Zelf lezen in het tekstboek
 - e. Opdrachten maken die helpen bij zelfstudie
 - f. Het maakt mij niets uit.
8. Een docent legt uitgebreid iets uit over het Romeinse leger. Hoe was het leger georganiseerd? Waar en hoe vocht het Romeinse leger? Welke twee manieren van uitleggen helpen jou het beste om deze leerstof te onthouden? Je mag dus twee antwoorden kiezen.
- a. Stukje film uit een historische speelfilm met uitleg
 - b. PowerPoint met afbeeldingen
 - c. De docent vertelt een verhaal.
 - d. Zelf lezen in het tekstboek
 - e. Opdrachten maken die helpen bij zelfstudie
 - f. Het maakt mij niet zo veel uit.

Einde!

Bijlage 4 - Filmopdrachten met uitwerkingen

Onderdeel 1: Bewust zijn van de uniciteit van een bepaalde historische gebeurtenis / periode.

Dit onderdeel gaan we behandelen aan de hand van fragmenten uit de historische speelfilm Daens.

- Daens - 1992 - België

Fragment 1: Eerste indruk fabriek. 0:20- 2:05

Wat is je eerste indruk van de fabriek?

Grote gevaarlijke machines. Donkere ruimte. Veel lawaai. Strenge regels. Je kan zo worden ontslagen.

Fragment 2: Directeuren praten over de toekomst van hun fabrieken. 12 min:10 - 15 min: 40

Hoelang moeten de arbeiders werken?

14 uur

Hoeveel krijgen de arbeiders per dag betaald?

1.60 frank. Misschien wel 1.40 als ze één lijn trekken.

Wat kun je vertellen over de ruimte waar ze in stonden?

De kamer was mooi aangekleed, mooi schilderijen aan de muur. Dure meubels; tafels stoelen, klok, piano, kasten en vloerkleden

Vul de ontbrekende worden in:

De directeuren van de fabrieken kunnen met de arbeiders doen 1.....,

omdat er toch genoeg arbeiders zijn die het werk kunnen 2.....

Doordat de directeuren ongestraft de lonen kunnen 3..... moeten de arbeiders in

totale 4..... leven. Het is dan ook noodzakelijke dat 5..... mee helpen

aan het gezinsinkomen. Dus 6..... kwam massaal voor en niemand die er wat van zei.

1 wat ze willen 2 overnemen 3 verlagen 4 armoede 5 kinderen 6 kinderarbeid

Fragment 3: Pastoor Daens bezoekt een arbeiderswijk 23:05 - 29:20

Omschrijf de levensomstandigheden in de wijk en in het huis.

De straten zijn vies, open riool. Binnen is het klein. Ze wonen met zijn tien in twee kleinen ruimtes.

Fragment 4: Onderzoekscommissie bezoekt de fabriek. 37:00 - 44:50

Krijgt de onderzoekscommissie een juist beeld van de arbeidsomstandigheden in de fabriek?

Leg je antwoord uit met een voorbeeld uit de film.

Nee de onderzoekscommissie krijgt geen juist beeld van de werkelijkheid. Zo krijgt de onderzoekscommissie niet de arbeiderstoiletten te zien. Ze zien alleen maar de arbeiders met nette kleren. En ze zien geen kinderen omdat zij zijn verstoep.

Fragment 5: Daens spreekt de kerkbezoekers toe. 52:45 - 59:26

Waarover klaagt pastoor Daens?

Daens klaagt over de grote ongelijkheid in de samenleving. Ook klaagt hij over het feit dat alleen de rijken kiesrecht hebben.

Wat wil Daens dat de Belgische burgerij (fabrieksdirecteuren) doet?

Daens wil dat fabrieksdirecteuren hun rijkdom delen met de arbeider zodat er meer gelijkheid komt in de samenleving. Hij pleit ook voor algemeen kiesrecht.

Fragment 6: Gaarkeuken + stemming in parlement. 1:05:32 - 1:05:55

Leg uit dat het uitdelen van soep en brood ook eigen belang is voor de directeuren.

Soep en brood wordt uitgedeeld om de staking te breken.

Welke wet wordt er in het parlement aangenomen?

De wet voor algemeen kiesrecht.

Fragment 7: Daens spreekt het parlement toe. 1:25:10 - 1:29:32

Over welk probleem spreekt pastoor Daens?

De grote armoede onder de bevolking en de slechte werkomstandigheden.

Slotvragen:

Noem de drie bevolkingslagen die in de film naar voren komen.

- Bovenlaag: rijke fabrieksdirecteuren
- Middenlaag: opzichters / winkeleigenaren
- Onderste laag: arbeiders

Eind 18^e en begin 19^e eeuw kwam de industrie op en daardoor ontstond er een nieuwe samenleving. Door welke uitvinding kon de industrie zich ontwikkelen?

Door de komst van de stoommachine die de overige machines kon laten draaien.

Eind 19^e eeuw en begin 20ste eeuw werd de levens- en werkomstandigheden voor arbeiders geleidelijk beter. Hoe kwam dat?

Arbeiders kregen stemrecht waardoor ook socialisten in het parlement kwamen die streden voor de arbeiders.

Leg uit dat de West-Europese samenleving van de 19^e eeuw uniek was in zijn soort.

Doe dit door een korte omschrijving te geven van de 19^e eeuw aan de hand van de film Daens. Vervolgens omschrijft je hoe de arbeiders het hadden vóór de industriële revolutie en na de industriële revolutie.

In de 19^e eeuw hadden de arbeiders het erg slecht. Ze werden uitgebuit door de fabrieksdirecteuren. Ze woonden in slechte huizen en werkten in gevaarlijke fabrieken. Vóór de industriële revolutie hadden arbeiders het niet zo slecht als tijdens de industriële revolutie. Na de industriële revolutie werd het lot van de arbeiders ook weer beter. Hierdoor was de 19^e eeuw uniek in zijn soort.

Onderdeel 2: Onderkennen van de unieke waarden en normen van een bepaalde periode

Waarden en normen:

Waarden zijn idealen en motieven die in een samenleving of groep als nastrevenswaardig worden beschouwd. Waarden zijn opvattingen over wat wenselijk is / wat men belangrijk vindt in het leven. (theorie)

In de christelijke geloofsleer ligt achter de concrete normen de waarde van de liefde. Het gaat dan om de liefde tot God en de liefde tot de naaste mens. De belangrijkste waarde in het wegverkeer vinden veel mensen veiligheid. In de samenleving kan worden gedacht aan leefbaarheid, betrokkenheid, gelijkwaardigheid etc.

Normen zijn gedragsregels; opvattingen over hoe mensen zich in bepaalde situaties wel en niet dienen te gedragen. (praktijk)

Normen zijn sterk afhankelijk van iemands religieuze, culturele, sociale en maatschappelijke achtergrond. Iedere cultuur heeft zijn eigen normen en waarden. Wat binnen de ene context als volstrekt verwerpelijk wordt beschouwd, kan in een andere context betekenisloos zijn of zelfs positief gewaardeerd worden. Het kan dus voorkomen dat twee verschillende groepen eenzelfde feit totaal tegenovergesteld waarderen. Dit kan leiden tot heftige, emotionele conflicten.

Het verband tussen normen en waarden.

Wanneer een norm gerechtvaardigd moet worden, dan wordt uiteindelijk een beroep gedaan op een of meer waarden. Als de norm dat men zich aan de maximumsnelheid moet houden verdedigd wordt, dan worden waarden als veiligheid en verantwoordelijkheid als legitimatie gebruikt. Bij het maken van de vragen mag je normen en waarden als één zien.

Deze twee begrippen gaan we behandelen aan de hand van fragmenten uit de historische speelfilm *Amazing Grace*.

- *Amazing Grace* - 2009 - Engeland

Film *Amazing Grace*

Inleiding:

De 18e eeuwse politicus William Wilberforce raakt als jonge man in de ban van predikant John Newton, die achtervolgd wordt door zijn verleden als kapitein van een slavenboot. Newton spoort Wilberforce aan om zijn leven te wijden aan de afschaffing van de slavernij. Maar de politiek lijkt niet klaar voor de boodschap. Na enkele jaren strijd keert Wilberforce gedesillusioneerd terug naar het platteland, waar hij kennismakt met de beeldschone Barbara. Door zijn liefde voor haar, vindt hij nieuwe kracht om zijn strijd voort te zetten.

Fragment 1: Inleiding / William Wilberforce naar het platteland. 0:10 - 5:10

Hoe gaan de twee heren die langs de weg staan om met het paard?

Ze gaan er slecht mee om door het paard te schoppen en slaan. Ze zien het paard als werkpaard niet zozeer als een levend wezen.

Wat vindt William Wilberforce hiervan?

Hij vindt dit niet gepast en vraagt of ze het paard willen laten rusten.

Zijn de twee heren meer een uitzondering of Wilberforce als het gaat om hun omgang met dieren.

William Wilberforce. Dieren en zeker ook paarden werden gezien als producten die iets moesten opleveren. Arbeid, eieren, vlees etc.

Fragment 2: Kaartspel. 11:39 - 14: 35

Wat zet de Duke of Clarence (tegenstander William Wilberforce) in als hij ontdekt dat hij niet meer genoeg contant geld op zak heeft.

Een slaaf.

Hoe reageert zijn omgeving?

Gewoon. Ze vinden het niet schokkend dat hij dit doet.

Hoe reageert William Wilberforce en is hij daardoor een uitzondering?

Hij reageert zeer verontwaardigd. Hij is geschrokken. Met deze reactie is hij een uitzondering in dit gezelschap.

Fragment 3: Gesprek tussen gelijkgestemden 23:07 - 27:40

Wat proberen de heren Equiano en Clarkson William Wilberforce duidelijk te maken?

Ze vertellen William Wilberforce hoe de slaven tijdens hun reis over de Atlantische oceaan worden behandeld. Kettingen, worden opgesloten in een zeer kleine ruimtes, geen eten en amper water, geen wc, veel doden, slaven worden gebrandmerkt.

Fragment 4: William Wilberforce vraagt advies aan zijn oude predikant John Newton. 29:40 - 35-56

Wat is John Newton's advies?

Hij adviseert William Wilberforce om ze allemaal (planters, suikermagnaten, de burgemeester van Londen, Liverpool New York etc.) aan te pakken en niet in afzondering te leven.

Waarom is hij zo fanatiek in zijn antwoord?

Hij was vroeger kapitein van een slavenschip en zit vol berouw over zijn daden. Hij leeft met 20.000 slaven in zijn kerkje.

Fragment 5: Bezoek aan een slavenschip + gesprek Lagerhuis. 42:22 - 45:50

Omschrijf in kernwoorden de omstandigheden aan boord van het schip.

Donker, klein en vies.

Wat is de reactie van het Lagerhuis als William Wilberforce begint over de kwestie slavenhandel? Verklaar hun reactie.

Ze joelen hem uit omdat ze er niet over willen spreken. Ze hebben zelf te veel belang in de slavenhandel omdat ze zelf plantages hebben of aandelen daarvan. Sommige hebben rederijen.

Fragment 6: Slavenkwestie versus oorlog. 1:15:19 - 1:16:10

Wat voor invloed heeft de oorlog op de strijd tegen de slavenhandel?

De strijd tegen de slavenhandel wordt de wind uit de zijlen gehaald nu er oorlog is. De strijd tegen de slavenhandel komt op de tweede plaats te staan.

Wat kun je hier uit afleiden?

Dat de Engelse bevolking de oorlog een belangrijker thema vindt. Een thema dat voorrang heeft op de strijd tegen de slavenhandel.

Fragment 7: Bekendmaking uitslag stemming 1:41:30 - 1:46:12

Verklaar waarom de opluchting zo groot is bij William Wilberforce.

Na jarenlange strijd is het hem eindelijk gelukt om de slavenhandel in het Britse Rijk af te schaffen.

Slotvragen:

Omschrijf kort William Wilberforce opvatting ten aanzien van de slavenhandel. Noem twee voorbeelden uit de film die dat ondersteunen.

William Wilberforce vindt de slavenhandel mensonwaardig. Hij begrijpt niet hoe je zo met mensen om kan gaan. Als voorbeeld zou je zijn afgrijzen kunnen pakken over zijn bezoek aan een slavenschip of zijn reactie op de kettingen waarmee de slaven worden vastgebonden. Zijn reactie aan de kaarttafel op het moment dat er een slaaf als inzet wordt gebruikt is ook een voorbeeld.

Omschrijf kort de opvatting van de meeste overige parlementsleden ten aanzien van de slavenhandel. Noem twee voorbeelden uit de film die dat ondersteunen.

De meeste parlementsleden hebben geen moeite met de slavenhandel. Ze zien de slaven niet eens als mensen maar als producten. In de film komt dat onder andere naar voren in de scene waar een slaaf zomaar wordt ingezet als inzet. Het gejoel van de parlementsleden op het moment wanneer William Wilberforce over de kwestie wil spreken wijst daar ook op.

We hebben het kort gehad over waarden en normen. Hoe hoor je met elkaar om te gaan / gedragsregels (normen). De waarden liggen daar aan ten grondslag. Waarden zijn opvattingen die men belangrijk vindt in het leven. Voorbeelden van waarden zijn: aanzien, dienstbaarheid, gehoorzaamheid, gelijkwaardigheid, kameraadschap, macht, menswaardigheid, naastenliefde, rechtvaardigheid, tolerantie, trouw, vrijheid, zelfbeschikking.

De houding van de meeste parlementsleden t.o.v. de slavenhandel kan worden gezien als een weerspiegeling van de gehele samenleving uit de 18^e en eerste helft 19^e eeuw. Wat zou je kunnen zeggen over de normen en waarden uit de 18^e en begin 19^e eeuw t.o.v. slaven.

Ze vonden dat je slaven niet met respect / als gelijke hoefde te behandelen. Ze werden niet beschouwd als mensen maar eerder als producten / bezit en daardoor hadden ze geen recht op een menswaardig bestaan en ze moesten gehoorzaam zijn aan hun meesters. Ze hadden geen zelfbeschikking.

William Wilberforce waarden en normen t.o.v. de slavenhandel komt overeen met de hedendaagse West-Europese waarden en normen t.o.v. de slavenhandel. Leg dit uit.

William Wilberforce keurde de slavenhandel sterk af. Hij vond dat ook zij recht hadden op een menswaardig bestaan. Hij zag ze als gelijken die daarom ook recht hadden op vrijheid en zelfbeschikking. Vandaag de dag denken we daar ook zo over.

Wat valt je op tussen de waarden en normen van nu en die van de 18^e / begin 19^e eeuw.
Die zijn veranderd!!

Onderdeel 3: Onderkennen van de standplaatsgebondenheid

Standplaatsgebondenheid betekent dat ieders kijk op de wereld, denken, handelen en verhalen bepaald worden door iemands *achtergrond*.

De achtergrond van iemand wordt beïnvloed door de persoonlijke omstandigheden bijvoorbeeld leeftijd, geslacht, opvoeding, opleiding, godsdienst en persoonlijke ervaringen, nationaliteit, de sociale positie (heerser of onderdaan, rijk of arm, autochtoon of allochtoon) en de historische situatie waarin iemand leeft (economische crisis, oorlog).

Dit begrip gaan we behandelen aan de hand van fragmenten uit de historische speelfilm Zulu.
- Zulu 1964 - Amerika - Regisseur Cy Endfield (Amerikaan)

Film Zulu

Inleiding: Het verhaal speelt tijdens de zogenaamde Zoeloe-oorlog van 1879: circa honderd Britse soldaten verdedigen de missiepost Rorke's Drift tegen een aanvalsmacht van circa 4.000 Zoeloe-krijgers nadat eerder die dag een meer dan tien keer grotere Engelse legermacht bij Isandlwana onder de voet was gelopen door 20.000 Zoeloes.

Fragment 1: Eerste kennismaking tussen officier Bromhead en Chard. 18:35-20:10

Wat kom je te weten over luitenant Bromhead en luitenant Chard?

Luitenant Bromhead is geïnteresseerd in wat Luitenant Chard aan het doen is. Komt wel een beetje uit de hoogte en is goed verzorgd / strak in uniform. Beleefd / netjes.

Luitenant Chard (genieofficier) geeft netjes antwoord. Is een harde werker. Beleefd.

Fragment 2: Wie is in commando? 28:00 - 29:15

Wie krijgt het commando over het fort en waarom?

Luitenant Chard omdat hij een paar maanden langer officier is dan luitenant Bromhead (senioriteit)

Fragment 3: De vijand nadert. 55:45 - 58:30

Noem drie militaire omgangsrutuelen.

- *Salueren*
- *Sir zeggen tegen een officier*
- *Bevelen*
- *Trompet als signaal om iedereen zijn positie in te laten nemen.*

Fragment 4: Priester verlaat het fort. 1:11:15 - 1:13:20

Wat kan je vertellen over de slagvaardigheid / dapperheid van de soldaten? Verklaar je antwoord

Dat ze heel slagvaardig / dapper zijn. Ondanks dat ze in grote minderheid zijn en worden bang gemaakt door de dood blijven ze up hun post.

Fragment 5: Vierde aanvalsgolf. 1:32:00- 1:35:05

Hoe worden de Britse soldaten in beeld gebracht tijdens de strijd?

Als individuen. Ze worden van dichtbij gefilmd. Wordt ook vaker op één soldaat ingezoomd.

Hoe worden de Zoeloes in beeld gebracht tijdens de strijd?

Als een grote massa en dus niet als individu. Ze worden van een afstand gefilmd.

Fragment 6: Zesde aanvalsgolf. 1:52:30 - 2:04:45

In dit fragment zie je op de achtergrond vaak de kerk (kerksymbool erop). Wat wil de filmmaker hiermee zeggen?

Dat de Britten de kerk en daarmee het christelijke geloof verdedigen.

Wat kun je opmaken uit het gesprek tussen de luitenants Bromhead en Chard? En welk doel zou de filmmaker hier waarschijnlijk mee hebben gehad?

Dat ze deze afslachting ook niet met plezier hebben aangericht. Hierdoor lijken de Britten na deze slachtpartij toch weer een stuk menselijker.

Waarom wordt in dit fragment veel tijd besteed aan het oproepen van de gevallen soldaten? Zo wordt je bewust van de gevallen soldaten. En dat het allemaal individuen zijn.

Fragment 7: Zoeloes trekken zich terug. 2:07:50 - 2:11:20

Leg uit dat deze scene bijdraagt aan de 'heldenstatus' van de Britten?

In de honderd jaar dat het Victoria Cross (hoogste Britse onderscheiding) bestaat is hij pas 1344 keer uitgereikt. Elf daarvan werden toegekend aan de verdedigers van Rork's Drift.

Slotvragen:

Geef in max. 20 woorden een omschrijving van de Britse soldaten.

De Britten zijn dappere soldaten. Ze hebben goede omgangsvormen. Het is een zeer gedisciplineerd leger. Zijn allemaal mannen met emoties en een eigen gezicht.

Geef in max. 20 woorden een omschrijving van de Zoeloes.

Lastig. Inboorlingen worden voortdurend afgeslacht. Geen duidelijke aanvalstactiek. Geen emoties etc.

Geeft deze film een complete weergave van de werkelijkheid? Leg je antwoord uit door terug te grijpen naar de beantwoorde vragen (zie filmfragmenten).

Nee, omdat de film een veel te eenzijdig beeld geeft van de werkelijkheid. De film benadert het verhaal vanuit de Britten. Over de Britten kom je veel te weten: namen, oorlogstactiek, emoties. Ze worden afgebeeld als individuen en als helden. Dit in tegenstelling tot de Zoeloes waar je niks over te weten komt.

Extra Informatie:

De regisseur van de film Zulu, Cy Endfield, was Amerikaans. In Amerika werd het hem onmogelijk gemaakt om films te blijven maken omdat hij er werd van verdacht communist te zijn. Hij vestigde zich vanaf 1953 permanent in Engeland.

Het begrip standplaatsgebondenheid zou je ook kunnen vervangen voor het begrip invalshoek. Vanuit welke invalshoek heeft de regisseur de film gemaakt.

Vanuit de kant van de Britten.

Noem een aantal persoonlijke omstandigheden die de standplaatsgebondenheid / invalshoek van de regisseur kunnen verklaren.

Nationaliteit: *De regisseur was Amerikaan, maar woonde in de tijd dat hij de film Zulu regisseerde in Engeland. De film is dus gemaakt door een Britse crew. Zij beelden hun eigen soldaten natuurlijk af als helden die het Britse Rijk hadden verdedigd met hun leven*

Christelijk opgevoed. *Hij stelt de christelijke Britten in een positiever daglicht dan de anonieme barbaarse Zoeloes.*

Tijd: *De dekolonisatie van de wereld was nog in volle gang. Dit werd door de Britten als negatief ervaren. Het Gemene Best, Engeland's glorie, viel uit elkaar.*

Bijlage 5 - Vragenlijst t.a.v. Historisch besef

Onderdeel 1: Bewust zijn van de uniciteit (het unieke) van een bepaalde historische gebeurtenis / periode.

1. Door het kijken van de film Daens ben ik mij ervan bewust geworden dat;
 - A arbeiders in die tijd overal in Europa zo leefden.
 - B dat arbeiders alleen in Aalst zo leefden.
 - C Ik ben niet méér over deze zaken gaan nadenken omdat de film mij geen nieuwe inzichten heeft geboden.
 - D Ik ben niet méér over deze zaken gaan nadenken omdat ik mij hier al bewust van was.
 - E Het is voor mij onduidelijker geworden.
2. Mij bewust maken van het unieke van een bepaalde historische gebeurtenis / periode kan je naar mijn mening het beste doen aan de hand van;
 - A fragmenten uit historische speelfilms met daaraan verbonden vragen
 - B alleen stukken tekst met daaraan verbonden vragen
 - C Maakt mij niks uit

Onderdeel 2: Onderkennen van de unieke waarden en normen van een bepaalde periode

3. De film Amazing Grace en de daaraan verbonden opdrachten hebben er toe geleid dat ik;
 - A me meer bewust ben geworden van het feit dat waarden en normen tijdgebonden zijn / aan verandering onderhevig.
 - B me minder bewust ben geworden van het feit dat waarden en normen tijdgebonden zijn / aan verandering onderhevig.
 - C Het maakte geen verschil omdat de film mij geen nieuwe inzichten heeft geboden.
 - D Het maakte geen verschil omdat ik me al bewust was van het feit dat waarden en normen tijdgebonden zijn / aan verandering onderhevig.
4. Het herkennen van de unieke waarden en normen van een bepaalde periode kan je naar mijn mening het beste oefenen aan de hand van;
 - A fragmenten uit historische speelfilms met daaraan verbonden vragen
 - B alleen stukken tekst met daaraan verbonden vragen
 - C Maakt mij niks uit

Onderdeel 3: Onderkennen van de standplaatsgebondenheid

5. De film Zulu en de daaraan verbonden opdrachten hebben mij;
 - A een beter idee gegeven wat het begrip standplaatsgebondenheid inhoudt.
 - B niks nieuws geleerd over het begrip standplaatsgebondenheid omdat het begrip voor mij al duidelijk was.
 - C niks nieuws geleerd over het begrip standplaatsgebondenheid omdat de film mij geen nieuwe inzichten heeft geboden.
 - D Het begrip standplaatsgebondenheid is voor mij onduidelijker geworden.
6. Het begrip standplaatsgebondenheid kan je naar mijn mening het beste uitleggen aan de hand van;
 - A fragmenten uit historische speelfilms met daaraan verbonden vragen
 - B alleen stukken tekst met daaraan verbonden vragen
 - C Maakt mij niks uit

Einde!